

VINDICIÆ VERITATIS,

feu

DISSERTATIO THEOLOGICA.

Pro *veracitate*, opposita locutionibus
operosè ambiguis & restrictionibus mentali-
bus *Iesuitis* aliisque Sc. Clariis usitatis, tam in asser-
toriis quam in promissoriis.

AUTHORE *Gulielmo Douglasso* S. S. Theologiæ in *Academia*
ABREDONENSIS Professore.

Psal. 5. 7. Perdes omnes loquentes mendacium.

Psal. 12. 4. Disperdet Deus universa labia dolosa.

Ier. 9. 8. In ore suo loquuntur pacē, & in corde ponunt insidias.

Ierem. 23. 10. Nam à faciebus perjurii luxit terra.

*Hos. 10. 4. Loquuntur verba, jurando mendaciter, pangen-
do fœdus, &c.*

*Iechez. 17. 19. Et sprevit juramentum, irritum faciendo fœ-
dus, quia ecce dedit manum suam, & omnia ista facit, non eri-
piet se.*

*2. Cor. 1. 18. Sermo noster apud vos non fuit, Est & non, sed
est, in Christo Iesu.*

*Eph. 4. 25. Deposito mendacio loquimini veritatem unusquisq;
proximo suo.*

*Hieronym. ad Rusticum. Veritas angulos non amat, nec qua-
rit susurrones.*

*Gregor. lib. 26. Moral. cap. 7. Humana aures, verba nostra
italia judicant, qualia foris sonant.*

Excudebat JACOBUS BROUNUS, Urbis &
Academia Typographus, *Aberdoniæ*, 1655.

211

August 1, 1914

12. 00-38

2000

[Faint handwritten text at the bottom of the page]

24.12.13

- 73010

VIRO CLARISSIMO, Dom.

ALEXANDRO DOUGLAS à,

Dunies, Medicinæ Doctori peritissimo,

**Fratri perpetim honorando, salutem & incolu-
mitatem perpetuantem opto precorque.**

*Æpius mirari subiit, quī possent Viri ceterā eru-
diti, opinionibus monstrosis, dogmatisq; per-
versis in tantum favere ac indulgere, ut inter
alia, hi nequiter ingeniosi praefractè satis asse-
rant; Quòd in aliquo eventu, evanescat sim-
plicitatis & veracitatis obligatio, propter le-
gem eis urgentiorem & potentiorē exolventem. Item.
Affirmes juramento, quamvis longe aliter opineris, & in
conscientia contrā sentias. Item. Mendacia quædam hone-
stari posse. Item Falsa posse esse vera. Item Duo contradi-
ctoria de eodem verificari posse. Deniq; S. Scripturam
duos, eosque diversos habere sensus. Veruntamen perpensò,
quòd in tempora, 2. Tim. 3. præmonstrata inciderimus, h. e.
[eadem deflente I. Stegmanno] turbatissima, exulceratissi-
ma, damnatissima, memet contineo, stuporemq; quadamtenus
reprimo, putà non diu animi anxius vel pendulus futurus, illud
seriò revolvens, quòd quicquid est in Schola Romana, praxiq;
Sectaria*

EPISTOLA

Sectaria Stropharum, Sophismatum, fraudum, ad hoc unice factum esse ad veritatem scilicet obscurandam & decolorandam, ad falsitatem autem sufflaminandam & statuminandam. Olim Satanas in S. S. veritatem, Leonis astu, maximam partem seviebat, nunc verò magis astu, Draconem agit, quum Veritas nunc magis exagitetur & impetatur arte quàm marte. stilo quàm pilo, pennà quàm gladio, fraudulentia quàm violentia. Qui enim nunc lupi intus, foris oves, tam egregia edidère specimina calliditatis nunc usitata, πανουργίας & μεθοδείας τῆς πλάνης & κωβείας, (intelligo Iesuitas modernosq. Sectarios) ut vel suorum gregalium iudicio, in arte famosa & infami equivocandi & mente restringendi, jure meritò Magisterii Lauream sunt adepti. Lipfianis, Veronianis, Macchiavellis πολυκωτατοῖς, caterisq. Sinonibus palmam cum omnino præripuerint. Nam sub hujus purpurissi mantelo, depravari recta, fucari simplicia, involvi vera, falsa veri specie ornari, quid est ipsis solennius? Adeo ut necesse habuerit Senatus parisinus Edicto promulgare, Anno 1594. Quòd hi Alastores & muscipulatores sint juventutis corruptores, pacis publicæ perturbatores, conjurationum incentores, novæ maleficæque artis architecti. Et recte quum sint rotà versatili, quàm genio, quàm ingenio versatiliores. Felicem dixerim, hujus propositi certum, qui bestias hasce subjugandas, vulpeculas capiendas, lupos abigendos, locustas profligandas ranasq. coaxantes, concutandas senserit. Quamvis enim veritas sit Φέλλω ἀβάπτιστος h. e. suber immerisabilis undis, & quo magis impugnatur, eò prævalentior fit, quippe sola (teste Tertulliano) immobilis, irreformabilis, cui nemo præscribat non spatium temporum, non privilegia personarum, non patrocinia nationum, quum sit Deo tam grata, quàm profitenti salutaris, tandemq.

D E D I C A T O R I A.

tandemq; de omnibus inimicis certissimum ac gloriosissimum re-
portatura triumphum: attamen hac infamis mentiendi ars tam
ipsi quam ipsius Sacrario ἀσπὸνδον indixit πόλεμον. Si enim
nunc à Iudicibus recessit aequitas, si à Mercatoribus fidelitas si à
juvenibus honestas, si à Schola disciplina, si à Civibus exulet
concordia, si Nobilibus sua desit virtus, huic, ad omnia sinus ob-
liquanti, in qua ἔδ' ἐν' ἐνέ' σι' ὕγες jure imputes ascribas. Nam
præ ceteris ab hac Ate Stigia, litium tela omnes, clarigatio per-
petua, diffidatio etiam continua. Ilias illa malorum, ἡ πόλεως
ἀνδρῶν ψυχὰς αἰδῶο ἀεγιάει Cujus ratio est id quod vulgò
dici consuevit. Errorum genetiix est æquivocatio semper.
Theologo certe Orthodoxian professo, horum propolarum, instito-
rum ac proxenitarum mercibus expositis rejiciendis, horum A-
gyrtarum ac Circulatorum Zizaniis agminatim irrepentibus,
irrupentibus pracidendis, intentum esse incumbit. Maximè
quum nunc tot extent fides quot voluntates, ac intelligantur
non ut leguntur, sed ut volumus. (Verba sunt Hilarii.) Οἱ ἐξ
ἐναντίας ὡς ὤφειλεν Navarro parario, Toletio patrono, Lessio
primipilo, Raynaudo (in quo uno vel decem Marii ad hoc)
hyperaspiste, è quorum ore (ut ait ille) pavidæ veritas fugit:
quum eorum nemo sit magister juris & moris proci, sed fraudis
& moris mali, ut ait Comicus. Quos nunc ex Orco, scholâ suâ
traduxit Satanas, miris ornatos technis, tanquam conatum ac
factum suum extremum, in veritatis πανολεθρίαν. Horum er-
go Goliatharum cataphraclorum ἐχθρῶματα sunt funditus e-
vertenda, eorumq; contemptus lapidibus Scripturarum è funda-
pusilli Davidis est vindicandus. Quamvis enim non sum Ego eâ
varium sagacitate non eâ oculorum perspicaciâ: non eâ laterum
firmitate, ut unus quasi alter Horatius sufficiam ad horum

EPISTOLA

πολυτροπῶν fluctus decumanos, retundendos, reddendosq; ina-
 nes; attamen quum magna sit veritas & vincat, nihilque magis
 (teste eodem Tertull.) quàm abscondi erubescat, (Hespero enim
 vel Lucifero limpidius lucet) tenax propositi sum ut detractō
 velō, ac discissō μαρτυρῶν καὶ ἀμύητων pravæ Societatis & No-
 vatorum, linguā qui factiosi, sublesta fide, horum inquam ver-
 sitia detegantur ac repellantur. Ægrè quidem à me impetravī,
 ut tenuem hunc laborem in publicum exire paterer: tamen ad
 extremum Amicorum, Auditorum & Synagonistarum vicit im-
 portunitas, qui hanc Exercitationem, ut publici esset juris, horta-
 tu volebant, celeusmate efflagitabant. Si sint qui responsent, hanc
 aequissimam postulo conditionem, ut perspicuas & solidas suæ refu-
 tationis (si ita animo insideat) rationes afferant, ac sic spondeo
 me facilem, docilem, manusq; dantem. (Nam contra verita-
 tem quicquam non possumus sed pro ea ; 2. Cor. 13. 8.)
 Sed pro argumentis idoneis ac prementibus, dedignor ut reci-
 piam inverecundas assertiones, fremibundos gemitus, repandos
 in cælum oculos, ut moris est νεοχρῖζόντων, non probationes Py-
 thagoricas, non frivolas tricationes, non temerarias execratio-
 nes, non minus potentiumq; fulmina, ac multò minùs ignavum
 & agrestem contemptum illius, quod vel non intelligas vel non
 queas refellere. Cordatus nemo ac veritatis amans hisce move-
 bitur offuciis. Depromantur de Scripturæ thesauro argumenta,
 purior consulatur antiquitas, res cum re, ratio cum ratione, ap-
 positè ut ait August. conferatur: deponatur omnis malitia, dolus,
 simulatio & invidentia, ut est 1. Pet. 2. 1. Contra absurdos
 surdus ero, scribillent ut volent; nam apud me nauci erunt, quo-
 rum gladii ex verborum plumbo, galea cristata ex mendaciorum
 cera, scuta ex Opinionum papyro, hasta ex conjecturarum arun-
 dinibus,

D E D I C A T O R I A.

dinibus, vexilla ex aranearum telis philosophicis confecta sunt:
 tales enim Aristarchos imperiosos, Stentoreos, tales Pseudo-
 logos, Pseudolos, Ecebolios versutiloquos, quorum abunde
 ferax est hoc disputax-seculum, in quo passim ferox regnat Eryn-
 nis, nihil moror. Lectorem propitium & bona mentis cupio;
 hoc impetret opella Veritati tuenda destituta, contra falsidicorum
 & falsariorum Emplastra Narcotica. Lectorem equi iudicium
 non reformido, iniqui non debeo. Qui equus est bene dictis fa-
 vorem, erratis si qua sint ignoscentiā, utrisq; equitatem commo-
 det & quam sibi accommodari reposcat. Hic cogitet hominem
 ad lapsum primum, ad censuram proximam esse: Analecten er-
 rare, labi, decipi, humanum esse, & succensere errori esse christia-
 num: at errantem odisse, acriore stilo confodere, oculo vel torvo,
 obliquo vel limo aspicere, optima in bilem & impetiginem ver-
 tere, nec humanum esse nec christianum. Quod ne fiat pronus
 cernuusq; ei opto εὐσوخίαν & εὐεχνοσίαν. Hoc, quicquid est,
 frutor ac utitur ille, at hac lege, ne aut in verbis quidquam ex-
 politi à me expectet, ornari res ipsa negat, contenta doceri: aut
 in re ipsa, à me aliquid præ aliis eximii, postulet, at ate nostra, ru-
 sticitate, ingenii tarditate ac hebetudine interdicens & inter-
 cedente. Satis mihi esta, quod parvum antidotum aliquale in va-
 fros Mercuriales, mutabiles Ghamelaontes, mendacesq; Creten-
 ses, qui modo aiunt modo negant, qui aliud stantes aliud sedentes
 sentiunt, & ut Poeta, Qui non iidē eadem possunt horā durare
 probantes. Quod volo ac voveo, est ut nostri sint insolentes ma-
 larum artium, utut dignissimarum Patribus Constantientib⁹,
 Alexandro P. P. vj. Cesare, Borgia, Lodovico xj. &c.
 Ostendant Medici toxica, non quibus abutere, sed ne decipiari,
 Sunt ista τερσολογικά, præsumpta mentaliter restricta, nobis ad
instar

EPISTOLA

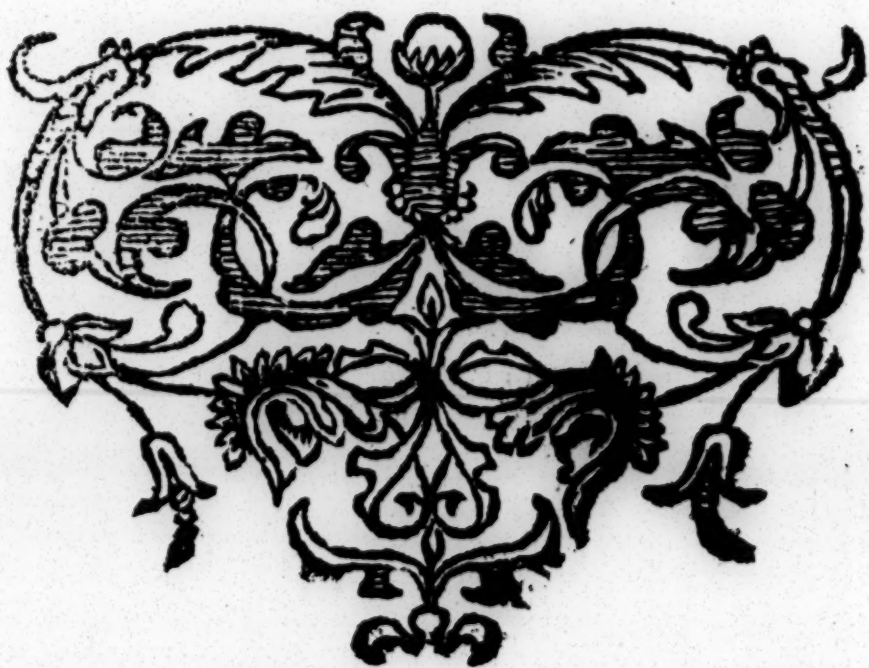
instar cotis obtuse, acuentis tamen, & emunctorii clariorem lucem prius eo obfuscatam quasi fundentis. Eo namq[ue] tragelaphum hunc ἀπὸ τῆς ἐπὶ τὰ λῶφ' ἐξουχίαν decrevi, h. e. Angues flexiloquos, flexaminos, μῆτ' οὐδ' ὁδονατήφορος Sophistas & Sectarios Iuditham non Esteram agentes, de caveis suis, protractos in lucē, fixum est, ita constrictos tenere, ne qua vel toxico noceant vel elabantur lubrico. Annō propalandus Iesuitarū fuscus, jaclitantium se publico prodesse, ai medio teterrimo, Hypocritarum & Enthusiastarum deliria, qui sub larva pratensi spiritus, carni ψυχικὸι militant, Libertinorum prophetandi libertas ut aliis licentiū imponant, hac involuti cortinā, aliorūq[ue] Φηλητῶν multa tollerantia μεσφάσις, quā tandem rerum potiuntur, omnia sibi met tyrānice arrogant, rapiunt, vendicent? Hoc prius literis uncialibus attestato. Si quid hic à S. Scriptura, à veritate, à pietate alienum, à me dictum vel scriptum fuerit: illud me non solum indictum ac non scriptum, sed & expunctum velle. At superfedeo ne porta sit civitate patensior. Si queras quanam nunc emittendi causa, dico quod exposcāt tempora. & hoc à me, ut si non possem aurum, argentum, purpuram, at saltem ut apportem pitos caprarum pellesq[ue] arietum in Ecclesia usum, & Domini Gazophylacium. Deinde quanam tibi deducendi, dico quod afferi possent rationes numero multa ac pondere graves, sisto primo in hac quod Tutanos sublimes in fronte non anxius quero; in illa deinde, quod nullum tibi offerri possit munusculum eo gratius quam quod veritatem explicet & tueatur, Palladiumque velit sacra arce locari: deniq[ue] ut hoc κειμήλιον literario, affectum & observantiā debitam tibi primogenito, (de quo nullus dubites) tester, ideo tibi labens ac Mer. inscribo. D. D. C. Q. addidissē, quod sit juris publici, si in com-
moda

DEDICATORIA.

moda publica sufflumen sit proficuum, id tibi ea debent. In tuas laudes (nuncupantium more) diffundere, id tam alienum esset à tua ingenita modestia, quam à fratris germani persona. Unum tamen subdo. & id quod Cl. AND. RIVETUS τῷ πάλῳ GUIL. RIVETO fratri, talentum tibi cōmissum, non servasti inutile, quod mecum fatebuntur, in utraq; praefectura, quâ corpore quâ bonis angustiati, at his omnibus vis major, Imoratio hūc adigit, ὅτι Φιλίας ἐν σύμβολον, ἢ πρὸς θεὸν ἀρεσκεία μία. Loquamur omnes ac diligamus veritatem. γενόιτο, γενόιτο! Amen. Te Deus secundet ac felicitet, sic vovebas

E Museo meo 7.
Novemb. 1655.

Tui studios. & ad officia pa-
ratissimus GUIL. DOUGLAS,
S.S. Theol. Professor in Academia
Aberdonensi.

DISSERTATIO THEOLOGICA.

Pro veracitate opposita Locutionibus Æquivo-
cis, & restrictionibus mentalibus, Iesuitis aliis-
que Sectariis usitatis, tam in assertoriis, quam
in promissoriis

PRÆFATIO ad AUDITORES
ACADEMICOS, habita in Auditorio Theo-
logico, Novemb. xix. M. DC. LIII.

RECOGITANTI sæpius mihi (post vin-
dicias omnium S. Scripturæ locorum, in
speciem *mendacio* saltem *officioso* faventium,
prout illud *Veracitati* opponitur) quã grave
sit locutionum mentaliter restrictarum pec-
catum, adeoque quam *DEO* summe *veraci*,
hominibusque probis pariter exosum: simulq; animadver-
tenti, quot hominum Myriades temporibus hisce exulcera-
tis & perturbatis, tam nefario se crimine ultro implicuerint,
quatenus eò vel metu addacti, vel dolo inducti, vel spe sua
frustrati vel denique scenæ suisque commodis inservituri:
nihil (inquam mihi) prius vel antiquius fuit, quam ut æqui-
vocationum, reservationum, restrictionumque mentalium,
quarum si unquam aliud, est hoc seculum feracissimũ, mon-
stra horrenda detegantur, explicentur, depellantur ac retun-
dantur. Ad quod eò magis adducor, quò Theologiæ Can-
didati

ti, (vos inquam, quibus erudiendis pro officio impendi & addici par est) non solum in *Theologia Polemica*, strophas, versutias, limitationes indebitas, mentales, sed & in convictu humano omni, reciprocoque commercio, fursuris similis quisquiliis dolosque malos annotetis attentius, profligetis fortius, acriusque dispungatis; ut sic *veritas* vincat, triumphetque sinceritas, in perpetuum subdolæ & infamis artis æquivocandi exterminium. *Veracitas* namque (quâ inter homines nihil sacratius esse debet) seculo tam fraudulentæ violentiæ pleno, seculo tam ferreo quam luctuoso, non solum impugnatur per contentionem, contemnitur per perjurium, prostituitur per mendacium, sed & foede adulteratur, deque arce dejicitur per viros versipelles, qui satanæ profunditates nullas non rimantes, stratagemata sic omnia expediunt sua, ut nunquam quid velint, quove tendant seculi carcinomata, assequare. Hos *Proteos vertumnosque queis* (uti recte *L I P S I U S* lib. 2. cap. 21. politicor.) *Nec ara, nec fides, nec ulla firma pactio est*, nusquam penè invenias, cum tamen terrarū ubique sint. Quamvis enim sit viri boni *ἀληθεύειν εἶναι*, teste philosopho, tamen vulpinum ingenium, excogitato commento mentaliter restricto, facta infecta, judicia suspecta, vincula sacra rumpenda, tribuna lia dejicienda, facit, docet, tuetur: heu quam apposite ad nostra tempora, quod *PLAUTUS* in *Aulul. Pactum non pactum est, non pactum, pactum est, cum illis lubet!* Reservationes namque illas mentales, quibus isti ludiones ac plani, viro, moribus antiquis illudunt, cum non sint propositæ, (nedum expositæ,) sed suppositæ, & quidem cum certa intentione fallendi conjunctæ, alienas audacter pronuntio, (*cum Fr. Spanhemio, dub. Evang. 75. p. 2.*) ab intentione & scopo quærentis,

quærentis, alienas a candore & officio respondentis, alienas a significatione verborum consueta, tum denique a re de qua agitur : quodque nihil aliud sint quam fraudes meræ, imposturæ meræ, mendacia mera, mera illusio : usque adeo ut nunquam impietatis, perfidiæ, contumeliæ & mendacii notæ, ullis Ori-mentalium strophis, elui possit: quin in Deum, *veracitatem* moralem, in magistratum, in conscientiam, in fidem publicam, officiumque viri probi & ingenui, dolis istis confutis graviter peccetur, dum (quod ALEXANDER de ANTIPATRO) toti intus rubent, vestibibus albis; Vultis paucis monstri teterrimi originem & progressum per secula? Hoc primò plantavit Diabolus, rigavit hæresis, (*ut recte notat Prideaux*) Iesuitismus vero ac Sectarismus modernus complementum dedere. Nomenclationem enim, æquivocationes, in confesso est, habere ab ipsarum patre, protoplastis nostris GEN. 3. illudente, putà apertionem oculorum, adeoque scientiam boni & mali promittente. Deinde cuilibet in historia versato, satis obvium, quodnam, quantum, & quale hospitium ad licenter practicandum, sub æquivocationum nubilo, dederit *Gnosticorum, Priscillianistarum, Arianorum* &c. *σπυροδινωταρπυία*. Quam ludant & fallant PELAGIANI in voce *gratiæ* acurate demonstrat GERARD. VOSSIUS in sua hist. Pelagiana. *Familistarum* Κεντφύγεια ludentium in voce *Spiritus*, hoc seculo nimis sunt nota. CLOPPENBURGIUS in compendio Socinianismi, & ante eum ZANCHIUS, notant & probant, quod *Socinus, Blandrata, Ochinus, Stan-earius, Servetus, Val. Gentilis*, scepticè disputando, & vafre confitendo, omnia æquivocationibus commiscuerint Sed antequam alia in hac præliminari attingam, an non mirum videri queat, istarum decipularum & fraudum novarum pa-

trouos & architectos se sistere illos, qui *Iesu* se socios jure peculiari (sed vano ac superbo titulo) profitentur, qui & totus *veritas* & *veritatis* unius doctor, omnisque mendacii Ofor & vindex & judex est. Cui falsissimæ nuncupationi & machinæ pravæ ab eis redintegratæ, applicem jure merito quod *Serapiō* olim hæresiarchis, dicunt se quidē quod nō sunt, & quod sunt dici nolunt, sed suā improbitatem amictu nominis tegunt, student vero ut Christi nomen fundit' deleant, &c. vel quod *Salmasius* in *Petavium*, Est Iesuita omnis homo, sermone planissimus putà. Hoc vero effatum quā sit justum, discite vel ex uno *Barnesio*, *Monacho Benedictino*, in sua *Dedic. ad Pontificem*. Ejus enim elogia æquivocationis nuperæ encomiastica sunt, quod ea sit principiū cōfusionis *Babylonica*, quod maledictio populi christiani, quod *Lucianismum* sapiat, quod justitiæ repugnet, quod *Atheismo* viam sternat, quod virtutem omnem enervet, quod firmissimum Christianorum solamen evertat, quod sanctitatem omnem tollat, quod blasphemias contra Christum, Scripturas, fidem, ecclesiam, & sanctos armet, quod universam humanam societatem lædat, quod perjuria foveat, quod reges ad tyrannidem impellat, quod sit ipsissimum dogma *MACCHIAVELLANUM*. & dissertationis suæ § §. 9. n. 23. 26. Quod ejus assertores pertineant ad pravam societatem Diaboli, quod ipsa recte assimiletur *Ægyptiorum* tenebris *Cymmeriis*, quod sit hæresis satanica, mendacio fundata, quod sit error *Gnosticorum*, & *Valentinianorum*, ex adverso repugnans legi Dei, doctrinæ patrum, & decretis Pontificum. Hanc tamē dissertationem, in qua sexcenta talia sunt, ut apprime utilem & salutarem contra perjuriam & mendacia, miseris quæ hisce temporibus, orbem christianum inundarunt, approbavit *Sorbona*. Quam verò justè hæc sint evibrata à *Barnesio*, tum & approb-

& approbatrice Sorbona, æquis perpendite animis, trium Ie-
 suitarū pronuntiata effrōtissima sanè, pro hac nova arte men-
 tiendi, TOLET lib. 4. Inst. Sac. cap. 21. *Aliquando* (in-
 quit) *licere uti equivocatione & decipere audientem* & lib. 5.
 cap. 58. p. 578. *Potest reus dicere (non feci, juxta suam in-
 tentionem in sensu vero, puta, ut intendat dicere, (non feci,) pu-
 ta in carcere, &c. Lessius de mendacio. lib. 2. cap. 47. dub. 6.*
Non est Mendacium (inquit) *cum quis utitur Amphibologia,*
vel restrictione tacita & p. 704. *Æquivocatio ex se, & ex cau-
 sa non est vitiosa.* Raynaudus Lessii hyperaspistes, c. 3. disp.
 pro verit. contra Barn. Ille, huic quaestioni (liceatne ita loqui,
 ut propositio quæ exterius profertur, potestque ab alio percipi,
 integretur ab aliquo quod mente subticetur, ut verba externa
 præcisè sumpta, alium essent effectura sensum, quam quem effi-
 ciunt juncta conceptui, qui in mente retinetur?) Respondet af-
 firmando; & cap. 4. supponit ille connaturalem obligationem
 putà veritatis & simplicitatis posse evanescere in locutione, ob a-
 liquam idoneam causam potentiolem, & fortiolem exolventem
 illarum virtutum obligatione, & recte posse usum locutionū am-
 biguarum, & mente restrictarum exerceri. E. g. Sum Sacer-
 dos (at mente supprimo.) non ad dicendum. Deinde solvam
 tibi Latroni decem aureos (at supprimo) si debeo, vel si petieris
 coram Iudice, vel si libuerit, sic nempe ficto pectore fatur, perju-
 rique ut arte Sinonidis sit credita res. Citatque cap. 14. non pau-
 cos D. Scholasticorum sua sententia astipuiatores, nominatim,
 Ariminensem, Alisiodorensem, Scotum, Durandum, Pa-
 ludanum, Capreolum, Bielem, Tartaretum, Cajetanum,
 Alphonsum de Castro. Michaellem de Palacio, Petrum A-
 ragonium; in summistis claros, Antoninū, Alensem, Frā-
 ciscum Victoria, Bartholom. Medina, Felisium, Lopesium,

& in Iesuitis eminentissimos, Suaren ac Valentianum. Qui
 Patrum nostrorum memoriâ primus hanc infamem artem finxit
 & pinxit fuit M. Navarrus Azpilcuea, qui, in *Manuali con-*
fessoriorum cap. 12. n. 9. Quando Iudæ interrogat de aliquo
 delicto, quod notorium non est &c. Satis est eum qui jurat di-
 cere veritatem secundam intentionem suam. Imo hic idem, ean-
 dem a commodis laudat q. 5. Per hanc doctrinam equivocatio-
 nis innumera (inquit) mendacia & peccata evitari possunt, si
 semper respondeatur cum aliqua subintellectione: ut Si quis pe-
 tenti pecuniam, librum, &c. Respondeat non habeo, licet ha-
 beat, subintelligendo, ita non habeo, ut teneam tibi dicere, dare,
 manifestare, &c. Qui primus obtrusit sub liciti menda-
 cii velo, fuit, (annotante *Prideaux*, lect. 10). *Marulus Spa-*
latensis. At qui audaci aperta que fronte ingerunt, sunt *To-*
letus, *Parsonius*, *Lessius*, *Sanchez*, *Fernandes*, *Hessius*, & *Pri-*
micerius, *Theophilus Raynaudus*. in quorum scriptis, quic-
 quid perversa subtilitas concipere, quicquid malignitas fo-
 vere, quicquid acuta atrocitas parere posset, de facili repe-
 rias. At his non obstantibus, sunt & horum gregalium qui-
 dam, qui foetum hunc malè natum explodendum, castrisq;
 Christianis eliminandum censeant & ducant. Qui signanter
 ad examen, amussim, & incudem revocarunt sunt *Malderus*,
Covarruvias, *Sotus*, *Azorius*, *Sepulveda*, *Barnesius*, &c. invi-
 cte qui demonstrarunt, quod hæc panspermia Iesuitica sca-
 teat implexitatibus vitiosis, quod isthæc illorum pancar-
 pia laboret difficulatibus inextricabilibus. At jam postquã
 in hæc itum est schismata pernitiola, per & post hæc bella
 funesta & exitialia, quonam quæso salvo medebitur ei quod
 celatum cupiunt noviter exorti peritissimi fraudum archite-
 cti, artificesq; simulandi ac dissimulandi, in hisce Meandris
 qui.

qui cum non-nemine contendant: Quā multa jam involvuntur sub non lepidissimis sed tristissimis involucris vocum in vulgum ambiguarum: quales sunt ac operose prætenduntur, quoad potero, salvo jure superioris si fuerit dispensatio, rebus sic stantibus, asserui secundum lumen tum affulgens, data quidem est fides sed quamdiu servare placeat, sensum affingamus commodum excogitato commento. Quam multa hodie etiam involvuntur sub suavissimo fidei implicitæ involucro, quam (ut recte *Maresius* in tractatu *Munimen*,) potiori jure conferas cum *Pandora* pixide omnium malorum plena, quā cum pixidibus *Pharmacopolarum*, quæ sub ridiculis pixidibus pretiosissima medicamenta condunt. Olim ut nostis, *Priscillianistarum* dogma fuit, perjuria & mendacia licita esse, religionis celandæ gratiā: quorum illud symbolum fuit, jura, perjura, secretum prodere noli. Et cum eis, *Helcesaita* dicebant licitum esse, fidem ore negare, modo eam in corde tenerent, referentibus, *Baronio*, *Hottingero*, *Bellarmino*, &c. ad annum Dom, 240. hoc quid communius & usitatus apud Novatores, praxi, si non professione, sodalitatis Iesuiticæ? in quos concinne quadrat, quod Poëta cecinit,

Da justum sanctumque videri,

Noctem peccatis & fraudibus obijce nubem.

istis Pantomimis jure applicemus illud *Isai. 5. 20. Va dicentibus de malo bonum esse & de bono malum, &c.* Nos longe aliter Christum didicimus præcipientem, ut deposito mendacio loquamur veritatem invicem, *Eph. 4. 25.* Hujus quantā sit vis eleganter exprimit *Orator* in sua pro *Lælio*, *O magna vis Veritatis, quæ contra hominum ingenia calliditatem, solertiam, contraque fictas omnium insidias, facile se per seipsam defendat!* Hæc quid non extorqueat etiam invito adversa-

rio ac maximè Raynaudo, (cum quo mihi jam confligendum præcipuè) is cap. 5. n. 10. sic reus convictus fatetur. Et paginat quidem huiusmodi defectus, cum virtute latius accepta, (defectus autem est, inquit, quia non adhibet verba, in eo sensu, in quo debet adhibere) & virtutem specialem, veritati pressè acceptæ affinem, h. e. simplicitatem complectente, quæ evolutam & apertam mentis expressionem postularet, (in quo ingenuè agnoscit,) quod in eo loquendi modo, illicita quædam astutia, & iniqua audientis circumventio, veritati dissentanea interveniat. De quo rite dixerim, oportuit mendacem esse memorem. Summo-
pere laudandus Antoninus Imp. qui lib. 2. de vita sua asserit virum probū & a falso abhorrentem, statim in ipso vultu habere scriptum debere sermonem, eumque oculis prodere, ita ut nulla præmissa contestatione & præfatione simplicitatem per ocultas insidias ostentate, deprehendatur hominis candor & sinceritas. Vir bonus & simplex habet aliquid hircosi, quo confestim ab audientibus agnoscatur. Ante quem & Seneca Epist. 49. Veritatis simplex oratio est, ideoquæ illam implicare non oportet, nam nec quicquam minus cōvenit, quam subdola ista calliditas animis conantibus magna. Et ante utrumque Achilles Homericus ΙΑΙΑΔ, Δ.

Ε'χ'θρος γὰρ μοί κείνος οὐδὲς αἰδέσθω, πύλησιν

ὅς κ' ἑρπον μὲν κευθεῖ ἐνὶ φρέσιν ἄλλο διεβάλλει.

Memineritis nec minus illius Augustini Tom. 8. p. 352. c. 2. Illi mentiuntur qui aliud linguâ, aliud corde gerunt. Neophytis Iesuiticæ sodalitatis optime convenit quod Chamier⁹ in Epist. Iesuit. dicit Cotono, doleo te eam elegisse nutricem, quæ non lacte nutrias Theologico, sed veneno impleat sophistico. Quem quæso sibi finē proponunt? alium certe nullum, quam quem recte notat Meisnerus, philosop. sob. p. 3. pag. 354. is
vero

Ad Auditores Academicos.

vero est deceptio Evangelicorum, occultatio scelerum, & impu-
nita licentia istac perpetrandi. propudium indubitatum infam-
is sectae. Sed ut revertar, in toto hoc quod instituo disputa-
tionis curriculo, hoc unicè mihi propositum est, ut secun-
dum DEI gloriam, ne vobis veri amantibus desit huic
veneno Antidotum, ne fascino nocenti Amuletum. Lice-
at mihi quemque vestrum monere verbis P. Blasens. epist.
15. *Exhibete Eliam Idololatriis, Elizæum avaris, Paulū blas-
phemantibus, Petrum mentientibus.* Itaque hoc unum oro,
voveo, cupio, ut veritati studentes, in ea colenda ei vosmet
probetis, qui totus *veritas* est, quique hujus alumnos virtu-
tis ejus ubere enutritos, pro suis filiis tandem agnosceret, & in
patria illa coelesti, unde jam olim dejectus est *veritatis* deser-
tor, locum & stationem æternā assignabit. Ad quā nos *Iesus
Christus, via, veritas, & vita* perducatur, qui inter homines
plenus *gratia & veritate* versatus est, & in cujus ore sanctis-
simo, nullus inventus est dolus, nulla ori-mentalis æquivo-
catio; Huic in æternum sit gloria, *Amen.*

QUO verò felicius punctissima quæque deli-
bentur, quantumque fieri potest sub uno
intuitu; quid sit sequendum, quidve declinandū.
Ordo sit hic, Ut primo Sententia ORTHODOXA
explicetur. Deinde ut HETERODOXA in veritatis
adinventa præjudicium ad examen revocetur
debitum. Denique Orthodoxa est confirmanda
ac stataminanda sententia.

C

Disput.

● ●

Sententia Orthodoxa proponitur, & per varias Assertio-
nes THEOLOGICAS explicatur.

ASSERTIO PRIMA.

VERITAS hic non spectatur *Logica*, quæ est convenientia enuntiationis cum rebus: sed *Ethica* quæ est convenientia enuntiationis cum intellectu iudicio. Sic recte *Bargesdic. Instit. Metaph. cap. 18.* Vel sic explico, *Veritas* alia est rei, quæ est rei cum sua definitione congruentia; alia est intellectus, quæ est conceptuum congruentia cum re ipsa: alia est verborum, quæ dicitur ipsorum congruentia cum re ipsa, aut vero rei conceptu. Vel sic adhuc clariùs; Triplex vulgo statuitur VERITAS, *signativa, conformativa, & objectiva*, Prima est, convenientia dictorum & scriptorum cū conceptibus mentalibus. Secunda est quando conceptus mentis sunt conformes rei ipsæ. Tertia fundatur in rebus ipsis, & definitur per convenientiam rerum cum intellectu divino, quæ omnis veritatis regula & mensura est. Quod primam ejus acceptionem attinet, cū verba sint indices mentis, h. e. Serviant ad id, ut mentem nostram proximo exprimamus, non debent sic restringi, ut non possint ab eo intelligi cui loquimur. Non certè censetur ille veraciter loqui, qui oratione mixta ex cogitatione & eloquio, verā sibi offert propositionem, quā ita proximo mutilat, ut nil nisi falsum offerat. vide *River. ad Genes. Exerc. 119.* Certè *Veracitas* moralis, quæ virtus est *ὁμιλιηικη*, dicit conformitatem signi & signati, ea vero non procuratur, quando per

do per supplementum mentale intenditur deceptio proximi: hoc ne-
fia, *veracitatis* virtus prohibet falsitatem enuntiati ullius corrigi ma-
lagmate mentalis restrictionis. Hic disputatur an eadem formaliter
sit virtus *Veracitatis* & *Fidelitatis*? qui contendunt esse diversas, ut
MOLINA & BECANUS, colligunt ex obsectorum diversitate, & ob-
ligationum etiam; Nam *Fidelitas* intendit, in conformitatem facto-
rum cum dictis: *Veracitas* autem in conformitatem dictorum cum
mente. Deinde *Fidelitas* inducit obligationem per respectum ad
promissorium, & dependenter ab eo, at *Veracitas* inducit obligatio-
nem independentem a quocunque. Aliis magis arridet, ut sint ea-
dem virtus, partim quia negari non possit, quin curare ut dictum
ante prolatum conformetur factis sit quædam veritas; deinde qui
promittit, obligat se tantum ad efficiendum, ut tali tempore verum
sit dicere, quod id fiat, denique quamvis obligatio promissionis sit
materialiter diversa ab obligatione assertionis nudæ, utraque tamen
terminat eandem specie virtutem, sola connotatione & denomina-
tione multiplicem, nempe *Fidelitatem* & *Veracitatem*, & sic cura
conformandi dicta menti præsentī, & cura conformandi facta, cum
dictis ante prolatis, erit quasi eadem virtus, ut notat RAYNAUDUS lib.
4. §. 2. cap. 17. hæc sententia est probabilior. Ut autem *Veracitas* sit
sarta tecta, utrumque ejus vitandum est extremum. In defectu *eigē-
ria*, & dissimulatio, & versipellitas, in excessu *αλαζονεία*, arrogan-
tia & *μαλακία*, vanitas.

Affer. 2. **M**endaciū, definiēte AUGUST. lib. 1. de MEND. cap. 4.
*Est voluntaria falsi enuntiatio fallendi causā. Inde colli-
git THOM. 2. secundæ q. 110. a. 1. Quod, ut aliquid habeat perfectam
rationem mendacii, h. e. ut sit tale, tam materialiter quam formaliter, tria
requiruntur. 1. Ut quod enuntiatur sit falsum. 2. Ut adsit voluntas e-
nuntiandi falsum. 3. Intentio insuper fallendi. BECAN. lib. 5. Man. c.
21. recte instruit, quod Mendacium suā naturā triplicem continet de-
formitatem indissociabilem, & sceleratam inexpugnabilem. Prima, Est in
abusu signorum, seu linguæ dehonestatione. 2. In deceptione pro-
ximi. 3. Est in violatione amicitiae humanæ. In prima, maxime
consistit hujus peccati malitia, quando nepeutimur signis, domus*

eorum naturalem institutionem & finem. Nam cum signa non sine data, nisi ad exprimendum iudicium mentis, certe mentiendo utimur illis contra iudicium mentis, ita ut sit contradictio inter linguam & mentem, quia quod lingua affirmat, mens negat, & quod mens affirmat, lingua negat. Atqui per se turpe est & vituperabile, ut in uno eodemque homine sit contradictio inter interiora & exteriora, cum interiora debeant exterioribus conformari. Hinc est quod SUARES disp. 3. de fide, recte concludat, non posse Deum mentiri, vel de potentia absoluta, non solum affirmando, sed nec promittendo. Attamen hic varia posse disquiri. Primum. Nullumne discrimen inter *mentiri* & *mendacium dicere*? Resp. distingui, nam *mendacium dicere*, dicit inadaequationem sermonis ad rem, at *mentiri* dicit insuper inadaequationem sermonis, ad proferentis intentionem. Omnis mentiens dicit mendacium, at non omnis dicens mendacium mentitur. Recte KECKERM. Curs. Philos. disp. 26. fieri potest, ut aliquis dicens verum, E. g. *Antipodes sunt*, mentiatur tamen, h. e. vera quidem, sed non veraciter loquatur, si credat *Antipodes non esse*. SCALIGER Exerc. 2. distinguit sic, si quis nova quae ab aliis scripta & nuntiata sunt, aliis quoque narret, & putet esse vera, cum tamen sint falsa, is quidem falsum dicit, at non mentitur. recte NIGIDIUS apud GELLIUM lib. 11. cap. 11. *Qui mentitur, fallit quantum in se est, qui mendacium dicit ipse fallitur: Vir probus praeferre debet ne mentiatur, vir prudens ne dicat mendacium.* Secundum. An mendacium recte distinguatur in Officiosum, Iocosum, & perniciosum? Primum est (inquiunt) ad iuvandum se vel alios, Secundum est ad delectandum, Tertium ad nocendum. At certe, ut recte notat AUGUST. Omnia mendacia, etiam officiosissima, praecepto novo prohiberi. Nam etiam in illis est vocum abusus, auditorum in errorem deductio, dicentis minuta est *αὐτοψία*, & laesio humanae societatis. Quamvis enim omnia mendacia non sint aequae gravia, tamen omnia sunt illicita, cum pugnent, cum veritate prima, cum repugnent variis Scripturae locis, vide Psal. 5. 7. Prov. 19. 5. Eph. 5. 25. Iacob. 3. 14. Ioh. 8. 44. si verbum *ἀργον* Matth. 12. 36. prohibetur si etiam omnis *ψαλλολογία* Eph. 5. 4. quanto magis mendacia? Tertium, Annon liceat mentiri in bonos fines? puta ut religioni,

gioni, patriæ, proximo profis; Huic sic respondendum censet SUA-
RES IBID. Mendacium nullo bono fine cohonestari potest. Nam
 Scolastici omnes sic ex AUGUSTINO argumentantur. Quæ intrin-
 secè, & naturâ sua mala sunt, ea nullo obtentu etiam boni finis, lici-
 ta esse possunt. Sed mendacia omnia intrinsece talia sunt. Audiatur
 ipse AUGUST. cap. 7. *interest quidem plurimum, qua causa, quo fine, qua*
intentione id fiat: sed ea quæ constat esse peccata, nullo quasi bono fine, nullâ
velut bonâ intentione facienda sunt. Idem in suo EUCHIR. cap. 22. *ver-*
bis uti ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est. Hunc mini-
 mè sequitur TOLETUS lib. 3. *Inst. Sacerd.* cap. 9. *Mentiri, inquit,*
in confessione, non semper est peccatum mortale. At rectius multo
 MALDERUS in lib. de abusu restrictionum mentalium, qui dicit se vi-
 disse (inquit) cum non viderit, mentitur; uti & qui respondet se non fe-
 cisse, quod fecit, vel se non esse furem, cum vere sit. Quamvis per additum
 mentis, credat se non mentiri. Et ante eum SOTUS q. 6. a. 2. Et cum eo
 COVARRUVIAS variat. *resolut.* cap. 2. n. 2. *nam respondere per verba*
contradicentia veritati, est omnino mentiri. quod omnes Doctores vetant, e-
tiam ob quoscunque fines. Præclare LAURENTIUS Justinian, cap. 4. de
 vita solitaria, in aternam veritatem arietat qui mentitur in ullo casu, ob
 aliquos pratenso fines. Detestamur jure merito Pontificiorum pias frau-
 des. Quartum. quid de sanctis dicendum, in scripturis mentientibus?
 Resp. dato quod hi tales sint laudabiles, & quod eventus sint
 boni. attamen modus quo isti procurantur eventus est ilaudabilis.
 Deinde non vivitur exemplis sed legibus. Audiamus AUGUST. con-
 tra mendacium. de sanctis in scripturis mentientibus. *Hæc quando in*
sanctis legimus, non ideo quia facta credimus, etiam facienda credamus, ne
violumus præcepta, dum passim sectamur exempla. Duo hîc rejicimus,
 primum, quod olim affirmabant PLATO, SOCRATES, ORIGENES,
 CASSIANUS, PRISCILLIANISTÆ &c. in casu mendacium licitum
 esse, h. e. si nemini obsis, alicui vero profis. Cùm intentio finis boni
 non facit id esse bonū, quod in se malum est. Secundum est. Syncre-
 tismum eum qui dicitur a quibusdam, esse inter id quod partim est
 verum, partim verò falsum; nihil enim tale datur. SADEEL. acutè
 notat, in indice error. GREG. de Val. p. 386. *oratio falsa & men-*

dax, quid aliud quam τὸ μὴ ὄν representat.

Affer. 3. **L**ocutiones Tropicae ac Parabolicae, (idem dictum esto de Hieroglyphicis & Emblematis,) mendacij non debent infimulari. E. g. *Hæreticus est lupus, Diabolus est leo rugiens, Christus est Petra.* Quoniam in his similibusque nec materiale nec formale mendacii reperitur. Non primum, quia in his falsum non enuntiatur, sed verum figuratâ & hominibus usitatâ locutione exprimitur. Mendacii vero formale non posse in talibus reperiri, ex eo patet, quod non adhibeantur ex intentione fallendi, sed docendi majore cum voluptate & venustate; vide DAVEN. ad Col. 3. 9. Quod vero attinet *Fabulas, Ironias, Hyperbolas & Parabolas*, nec hæ sunt habendæ in censu mendaciorum, sunt enim *Rhetorici apparatus*, nam in his nec est voluntas dicendi falsum, nec animus fallendi: imo ne falsitas quidem, sed figurata tantum orationis significatio. Quæritamē posse, an liceat viro veraci uti fabulis aut Ironiis, quum videantur manifestò a veritate discedere? Resp. cum WALÆO. Tom. 2. p. 286. si fabulæ narrentur ut res veræ, aut si utamur Ironiis ut fallamus illicitæ sunt, & contra officium viri boni: sed si narrentur ut fabulæ, & Ironiæ, ut Ironiæ efferantur, tum plane illicitæ non sunt, quia sub hujusmodi figuris & involucris *veritas* efficacius exprimitur & persuadetur. Vnde & sacra Scriptura iis nonnunquam utitur, & cum S. Scriptura viri pii & graves.

Affer. 4. **S**icut ex una, agnoscimus necessitatem propositionis restrictivæ, seu limitationem logicè determinantem secundum quod prædicatum subjecto convenit, vel non convenit per notas, *qua, quatenus, hoc respectu, secundum illud &c.* Quæ propterea debet esse perspicua & facile explicabilis: sic ex altera dico, quod nulla limitatio logicè admitti debeat, quæ nec ex verborum varia significatione, aut ex diversa circumstantiarum dispositione, aut ex loquentis occasione & scopo elici possit. Cum vero *Supplementum mentale* nihil horum exhibeat, non excusat a mendacio. Nam Ethicè constat virtutem *veracitatis*, ejusque oppositum, mendacium, partes esse *Iustitiæ & Injustitiæ*, quæ sunt ad extra, & proximum respiciunt: propter

propter quod non debent æstimari ex fictis in animo, quæ in tantum non explicant, ut potius implicent. Est omnino contradictio in adjecto; quod limitatio aliqua proposita, possit proponi tum externè tum internè seu mentaliter, ut cum dicunt aliquid alteri proponi & proferri, quod mente reservatum tenent. Fiat res clarius exemplo. Quærit Magistratus a *Iesuita*, *An es Iesuita?* si respondeat, *non sum*, (cum tamen sit.) occulte concipiendo, *ut tibi indicem*; jungantur postea hæc duo, nimirum hæc propositio, *Sum revera Iesuita*, & ista mixta, *Non sum Iesuita ut tibi indicem*; illa huic erit contradictoria, nam in una negat quod in altera affirmat. At hoc non est limitare sed contradicere. Nec contradictionē tollit diversus respectus, quia non interrogatur, *In quem finem, vel quomodo sit Iesuita*, h. e. Ut indicet vel non; sed, *An sit Iesuita?* At ille huic per suum mentis additū, seu propositionem mixtam, respondit mendaciter, puta ut fallat & eludat.

Affer. 5. **U**T id in quod inquirimus clarius adhuc patefiat, perpendamus utriusque, tam *equivocationis verbalis*, quam *restrictionis mentalis* descriptionem. Illa est, cum verba ipsa quæ usurpantur, sunt sensus ambigui, & cum eo sensu accipiuntur ab asserente & jurante, quem cupit audientes cælare, ut nimirum alio ab ipsis accipiantur. E. g. interrogatur *Petrus*, *An sit Gallus*, respondens jurat se non esse Gallum, puta gallinaceum; vel cum oratio ita est ambigua & anceps, ut nescias quo sensu sit intelligenda, illone quo dicitur, an alio? ut, *dicunt Casarem Regem Gallie devicisse*. At hic non disputatur de Logica & Rhetorica equivocatione, sed de politica. At restrictio mentalis est, cum verba ipsa, quæ adhibentur, unum quidem simplicem sensum habent, sed per tacitam reservationem, quam sibi in mente reservat, in alium commutantur sensū: sic ex assumpto aliquo, nō exterius prolato, sed intus apud se in mente retento, jurans ludificatur interrogantem. E. g. Uxorem adulteram interrogatam & postulata a marito zelotypo de adulterio, jurare posse, se non esse adulteram, h. e. ut marito revelet, hoc probat TOLET. lib. 4. cap. 21. NAVARRUS affert aliud, ad hoc exemplum, Dixit quidam cuidā

fœminæ

foeminae, sed clam, sine testibus. *Accipio te in uxorem meam*, sed sine animo, eam ducendi, postea Iudici cum interroganti & adjuranti, *An ea verba dixisset*, respondit, se illa non dixisse, subintelligendo in mente sua, *Quod illa non dixerit animo illam ducendi*. Credit ac dicit NAVARRUS, hoc non esse mendacium, sed æquivocationem prudentem & honestam; de hac mentali restrictione, SANDERSONUS, in sua VI. prælectione, rectè pronuntiat, quod ipsa tanto sit perniciosior æquivocatione, quanto illi quam huic difficilius occurritur. Nam æquivocatio prævisa & suspecta potest præcaveri, dummodo sic explicentur verba, ut nulla subsit ambiguitas, nulla reliqua sit vel evadendi rimula: ast ne quis pro libitu, his utatur reservationibus, nulla prorsus arte vel industriâ effeceris. Hic est enim nodus ille contortuplicatus, labyrinthus ille inexplicabilis, strophæque inextricabilis.

Affer. 6.

UT nullum juramentum sive assertorium sive promissorium eludatur excogitato cōmento vel effugio quovis, sic distinguimus cum *Casuiſtarū* doctissimis. Primò, quod attinet juramenta, quæ fiunt ex mero motu propriæ voluntatis, non ex obsequii & justitiæ debito, sed ex liberalitate mera; talia sunt ex ipsius jurantis mente intelligenda & accipienda; quia unusquisque est optimus sui interpretæ. Sic intelligo illud in GLOSSA IURIS CANONICI, *Patet, quod Deus non accipit juramentum, sicut ille cui juratur, intelligit, sed potius sicut qui jurat, intelligit*. At secundò, aliter se habet in juramentis *à autrui*, h. e. eis, quæ juranti ab alio deferuntur, nempe ea quæ alius quispiam, aliquo aut jure suo, aut juris prætextu a jurante exigat, qualia sunt ea quæ a rectoribus & superioribus imperantur suis subditis. Certè talia juramenta & promissa debent intelligi in eo sensu, quem probabiliter judicari potest fuisse ab eo cui juratur intentum; ita ut jurans teneatur sub poena perjurii, quod promiserat implere, (si res sit licita & honesta) ad intentionem deferentis. Improbo itaque illud CAJETANI, opusc. 16. q. 5. *Quod reus coram Iudice possit factum absolute negare, dicendo, non feci, ut intendat dicere, non feci, puta, in Carcere, quia verba (inquit) in tali casu non sunt consideranda juxta Iudicis intentionem, sed ipsius rei*. At multo salubrius definit

definit AUGUSTIN. epist. 125. *Expectationem eorum quibus juratur, qui deceperit, non potest non esse perjurum.* Audiamus ad LOC, ISIDORUM Hispalens. *Quacunque (inquit) verborum forma juratur, Deus sic accipit iuramentum, sicut ille cui juratur, intelligit.* Denique ALTISI-
DORENSEM, lib. 3. Tract. 19. q. 4. *Iuramentum factum per verba multiplicia & equivoca, obligat in illo sensu, quem solent verba generare, apud recte intelligentes: si apud recte intelligentes verba illa equaliter significant multa, tum tenet iuramentum in illo sensu, quem habere credebatur jurans illum, cui juratur.* Secus est Pseudopneiv. Injustus est LESSIUS Iesuita, quando, lib. 2. de jure, cap. 42. d. 9. ait, *Si aliquis habet justam causam celandi mentem suam oratione ambigua, vel tacita restrictione, non peccat, etiamsi alieno sensu juret.* Nos contra statuimus cum Orthodoxis, puta quod testis & reus omnino tenetur respondere ad mentem Iudicis, qui est loco Dei. Paucis hic nonnulla sunt proponenda de quibusdam iuramentis; ac primo, An Hæretico datum iuramentum sit præstandum? Audiamus ad hoc SIMANCHAM, asserentem *fidem eis datam non esse servandam*, Tit. 46. Inst. Cathol. *Quoniam cum Hæreticis nullum esse debet commercium.* Audiamus & P. P. ad Cardinalem OSSATUM, *Principes supremos a federibus posse resilire, sine fama periculo, mentiri prodere &c. quamvis Principes & magnates qui supremi non sunt, habeantur infames, si fidem non servant.* Accipe nunc DANAUUM insidias & crimine ab uno disce omnes. Audi MARIAE GUSIANAÆ regentis responsum, apud BUCHAN. lib. 16. *Hæretico non servanda promissa; Promissorum fidem a principibus non esse adeo anxie exigendam.* Nos contra, ut non facile Hæreticis & Idololatræ in civilibus sit cōmunicandū, tamen fides eis data est servanda. Secundo, An factū Latroni iuramentum est præstandum? Si de damno privato agatur, observandum judicamus, ex Psal. 15. 4. quo referri potest iuramentum factum GIBEONITIS. Iosh. 9. 15. quod tamen servavit Ioshua. Tertio, An de rebus injustis obliget iuramentum? dico quod nullum iuramentum est iniquitatis vinculum, rescindendum in illo promissum. Impiè voverunt Iudæi, Act. 23. 12. & HERODES, Matth. 14. 7. Quid sit sentiendum de Iesuitarum iuramento seu voto missionis ipsis peculiari? Hoc voverunt, se ituros, quocunque a pontifice vel suo

Generali mittantur, sive ad hæreticos & gentiles convertendos, sive ad reges & principes occidendos. Dico talia penitus rejicienda, sunt enim nisi instrumenta cæcæ obedientiæ, ac proinde contra juramenti legitimi conditiones in S. propositas, vide Ierem. 4. 2.

Affer. 7. **C**Um (juxta disputandi leges legitimas) omnis responsio debeat quadrare interrogationi, si responsio fiat alio sensu, quam quo proposita est interrogatio, certe est censenda falsa. Si ergo Æquivocator non adapter suum responsum ad mentem interrogantis, cum nugatur, tum & mentitur. *ARISTOT. περὶ ἑρμηνείας. cap. 2.* Recte ait, est enim interrogatio responsionis petitio. Dicimus nos, quod aliud sit non teneri ad respondendum, aliud sit æquivocare vel mentiri, quæstiones vanas, curiosas, temerarias nullo dignemur responso, ut autem mentiamur vel æquivocemus, nulla cogit necessitas. Concludo sic. Quando quis juridicè interrogatur sine peccato, non potest a respondente deludi iudex per responsionem æquivocam. Pessime statuit *BECANUS* negationem facti, non esse mendacium.

Affer. 8. **N**on omnis ad tempus veritatis reticentia, est ejusdem simplex denegatio: prudentiæ enim cautela cum cā-dore optimè consiliis. Vir enim candidus non semper prodit id quod verum est, nec apud quosvis. Magna enim in veritate varietas est. Est enim veritas quædam, quam per conscientiam & leges taciturnitatis non licet propalare, quædam quam quidem propalare licet, sed cum denuo, cum Magistratus aut is qui nobis præest, id exigit: quædam etiam, quæ propalari quidem potest, sed apud eos solum, quorum interest eam cognoscere: quædam etiam, quæ promiscuè & sine cautione proferri potest. In his talibus, simplicitas columbina miscenda est cum prudentia serpentis, *Matth. 16. 16.* Recte *THOMAS* 2. 2. q. 69. art. 1. dicendum, quod aliud est veritatem tacere, aliud est falsitatem propalare; quorum primum in aliquo casu licet, & est laudabile: secundum in nullo casu licet, & est vitiosum. *AUGUST. cap. 20. l. de mendacio*, sic explicat, non est mendacium, cum silendo absconditur verum, sed cum loquendo promittitur falsum. Prioris exempla in bonos fines reperiuntur.

periuntur in Scriptura: posterioris non nisi in eis qui sunt reprehendendi. Ut hoc adhuc clarius evadat, *Casuiſta*, huic quaſtioni, an viri boni & honesti ſit, *veritatem* aliquando diſſimulare? Explicant reſponſionē ſuam his aphoriſmis 1. *veritas* religioſa dicenda eſt tum a Miniſtris, tum ab auditoribus verbi. Uti eſt 1. *Pet.* 3. 15. *psal.* 116. 10. 2. Extra caſum neceſſariæ confeſſionis, non eſt quod temere ſeſe prodant vel objiciant periculis. 3. Si perſona privata, ex curioſitate interroget publicam, de negotio publico, ipſam non at- tinente, *veritas* recte diſſimulatur. ut recte probat *MEISNER*. *Phil.* ſobriæ §. 2. p. 330. 4. Si perſona publica interroget privatam de facto, cujus accuſatur & rea eſt, *veritas* bonā conſcientiā diſ- ſimulari nequit: talis namque *xpo* *q̄s* eſſet contra obedientiam Ma- giſtratui debitam. Uide Exemplum, *Ioſh.* 7. 19. 5. Si perſona privata ex privata aliquid quaerat, tum conſideretur, an ne proximo expediat ſcire id, quod quaeritur vel ſecus? Si expediat, reticere non debet, ſi non expediat, diſſimulari tuto poteſt. Audiamus Theolo- gos ad hoc. *P. Martyr*. *Loc. c.* p. 671. *Quedam* veri diſſimulatio non eſt vitioſa, quando non eo tenditur, ut aliquis fallatur, ſed ne impediatur conſilia & ſtratagemata belli, ſi falſum non aſſeratur, ſed verum ad tempus differatur. *BODIUS* in *Comm.* ad *Eph.* 4. 25. Cum ob duas cauſas ſineſque res aliqua geritur, ſinem, cauſamve alteram quæ cum periculo co- juncta eſt, prudenter occultari ac diſſimulari poſſe, reliqua parte quæ pe- riculo vacat, expreſſā. *WALAEUS*. *TOM.* 2. 284. *Samuel*, ad pericu- lum manifeſtum vitandū (ut eſt 1. *Sam.* 16.) qui cum ad *Davidem* un- gendum *Bethleemum* proficiſceretur, ex jūſſu ipſius *DEI*, praetexit aliam cauſam, & tamen veram, nempe celebrationem publici Conviviis & ſacri- ficii in eadem urbe. *MEISNER*. *ibid.* quando gloria *DEI*, ſalus proximi, ſalus publica, & ſalus propria poſtulant, ſufficit partem veri dixiſſe, ſi de omni vero non ſit expreſſe inſtituta quaſtio. Sic *ABRAHAM* *Gen.* 20. an- taxat fatebatur *SARAM* ſuam ſororem, uxorem autem eſſe non eſt jūſſus. Similiter *ATHANASIUS* ab *Arrianis* quaſitus dicebat, modo huc ibat, in illo reſponſo, prudenter partem veri diſſimulavit. At quicquid ſit in ta- libus, hac tamen cautione ſemper utendum. 1. Ne fiant pernicienda- cia. 2. Cum proximi noxa, & ſcandalo. 3. Cum violatione juris gen-

tium. 4. Læsione divinæ gloriæ, aut detrimento Ecclesiæ, ubi *pietas* aut *veritatis* aperta professio a nobis exigitur. Hic quærent aliqui, An ut occultare suam religionem nonnunquam licet Petro, An etiã licet verbo vel facto falsam simulare religionem? Politici affirmant. At Resp. 1. Homo Christianus tempore persecutionis potest fugere, vel se occultare, ne cogatur respondere de rebus fidei, ut sic periculum vitæ evadat. vide *Matth.* 10. 23. 2. *Cor.* 11. 33. Nam sic, non significat se velle negare fidem Christi, sed contra potius, h. e. cupere se adhuc diutius vivere, ad fidem Christi propagandam. vide *Athanas.* in Apologia, pro sua fuga. 2. Resp. Quod non liceat usurpare verba aut facta contrariam religionem significantia, videantur primo Apostolica interdicta, uti 1. *Cor.* 10. 20. 21. 28, 29. 2. *Cor.* 6. 14. 15. *Eph.* 5. 11. vide & *Matth.* 10. 33. Deinde analogia interni assensus & externæ professionis veræ fidei hoc suadet, sic itaque arguo, qualis est ordo & habitudo externæ professionis veræ fidei, ad internum veræ fidei assensum, talis est ordo & habitudo externæ professionis falsæ fidei, ad internum falsæ fidei assensum: sed propter illam habitudinem assensus interni, & externæ professionis veræ fidei eodem præcepto affirmativo, quo imperatur internus assensus veræ fidei, imperatur etiam externa veræ fidei confessio. Ergo pari modo, propter habitudinem interni assensus, & externæ professionis falsæ fidei, eodem præcepto negativo, quo prohibetur internus falsæ fidei assensus, prohibetur etiam externa falsæ fidei professio, ac proinde semper erit illicita, quum præcepta negativa obligent pro semper. Denique nullo modo licitum est mendacium, at qui per fictionem, aut per simulationem adorat Idola, committit mendaciũ, si non verbo, saltem facto, quia significat se esse Idololatram, cum non sit, ergo hoc illi nullo modo licet. Concludo sic, quamvis veritatem quandoque prudenter dissimulare possimus, nunquam tamen, & in nullo penitus casu, licet eandem publicè negare, jramento æquivoco negationem confirmare, & audientes ita decipere: sicut etiam promissa & pacta per dolosas æquivocationes non sunt eludenda. Quod noto præsertim contra *Libertinos* eisque communicantes, qui simulatione ac dissimulatione, & cum omnibus, in omnibus

nibus communicare, semper licere affirmant.

Affer. 9. **D**olus est, cum aliud dicitur, & aliud agitur; inquit AUGUST. tract. 7. in Ioh. *ICTI*. Hunc distinguunt in bonum & malum; ille est innoxius (inquit *P. Martyr*, L. C. p. 659.) cumq; nulli noceat, interdū prodest: qualis nutricum est, infantes cū fallunt, ut sugant, comedant, &c. Qualis est medicorum, cum fallunt ægros; aut judicum, cum arte aliqua adhibita a reis, veritatem extorquent: qualis fuit SOLOMONIS solertia in vera matre inquirenda. Hunc definit *Lex Civilis* esse omnem calliditatem, fallaciam & machinationem ad fallendum, circumveniendum, & decipiendum alterum exhibitam; assero itaque quod in eis præsertim promissis, quæ jurejurando firmata sunt, nullo uti dolo debeamus, ne quidem erga hostes, idque propter Dei Nomen sive directè sive indirectè assumptum in juramento. Nam cum per Deum juratur, nos aliquid facturos, non solum Deum citamus in testem, sed etiam ut fidejussorem ac sponsorem, sed & quasi obsidem illis damus, quibus per ej⁹ nomen promittimus. Exempla aliquot de historiis Ecclesiasticis & prophanis deprompta, satis ostendant, quam vel jure gentium damnatus sit hic dolus. Ac primo *Thracum* ab omnibus damnatur sophistica, qui post triginta dierum pactas inducias, attamen noctu prædabantur, factum excusantes, quod non de nocte, verum de die pepigerint. Consimiliter notus est ille dolus malus *Legati Romani*, in divisione navium, inter *Antiochum* & *Romanos*, quas in medium dissecari jussit, ut sic regi *Antiocho*, sua navium pars una redderetur inutilis. PLUTARCHUS in parallel. Refert PERICLEM pactū hostium incolumitatē, si ferrum deponerent, quod illi de armis intelligentes, eosdem neci dedit, quod in sagis fibulas (putà ferreas) retinuisent. Narrant PLATÆENSES cum pepigissent reddere captivos, reddidisse quidem, sed necatos. Deinde notà est illa insignis *Arij xubēa*, quā, CONSTANTINI M. de sua subscriptione ad fidem Nicœnam elusit examen, dum veteratoriè subintelligit chartam sub axilla. vide SOCRATEM lib. 1. hist. cap. 25. Nec minus indignum fuit illud FRANCISCI Minoritæ decipulum, qui cum a persequen-
tibus furem, fuisset interrogatus, *An illas ubi Franciscus erat, talis fur transisset.*

transisset, Immissis manibus intra manicas, respondit, *hac non transisse*, subintelligendo tacite contra communem intelligentiam, *Non transisse per illas manicas*. Laudat tamen AZPILCUETA, & iudicat hanc de æquivocatione doctrinam fundatam in insigni illo facto magni illius Patriarchæ Francisci. Clemens Alexand. lib. 3. Stromatū. cap. 3. Iure invehit in Nicolaitas, quod per summam impietatem, æquivocando luderent, dum vocabant *Publicam Venerem, mysticam communionem*. Nullo ævo non infamis erit illa Concilii Constant. restrictio, subintellecta *de salvo conductu Ioanni Husso* promisso, *salva semper justitiâ*. Ut est apud Becan. Opusc. Tom. 3. p. 62. 63. Ioannes Nolanus professor Lovaniensis defendit cædem Ioannis Hussi, contra fidem publicam, eo nomine, quod salvam eundi, non item redeundi veniam habuerit. *O tempora, o mores!* Vide quin etiam moderna societatis infamis & Sectariorum modernorum iuramenta sic conditionata. *Promitto, si Papa, si Generali placuerit, si superiori, quatenus licite potero, subscribo cum reservatione majoris illuminationis*. Hæc & his similia, sunt in mente reservata. vide Suarez. lib. 2. de iuramento promissorio cap. 34. p. 397. Ac præ aliis vide *Pascenium* in sua ad Iacobum Regem responsione, eidem regi insultantem protervè satis. *Vide, inquit, in tanta astutia, quanta sit simplicitas, (puta quando urget Rex iuramentum fidelitatis subscribi a pontificiis sibi subditis, sine æquivocatione, dolo, & Papa dispensatione) sed videre non potuit Rex, si Pontifex iuramentum dissolverit, omnes illius nexu, sive de fidelitate Regi præstanda, sive de dispensatione non admittenda, pariter fore dissolutos*. Quid est *ψευδορκείν*, quid est *ἑταρορκείν*, si hoc non sit? Procedamus, *Author collectionis mysteriorum patrum Iesuitarum, ostendit Iesuitas eorumque tunc Generalem, C. L. Aquavivam, in condemnatione doctrinæ Marianæ, nil aliud quam æquivocis ludere, & sub larva distinctionum fallere*. E. g. in illis verbis est fucus notabilis (*non licere cuicunque personæ, quocunque prætextu, Reges aut principes occidere*.) Certe quod nolunt cuicunque personæ licere, id quibusdam volunt: quod nolunt quocunque prætextu, id aliquo volunt, quod nolunt fieri principibus & regibus, id sane intelligunt de iis quos reges & principes sentiunt, at non de iis qui a Iesuitis non habentur pro talibus;

ex hypothefi, quod fint hæretici, vel a Papa non approbati, vel ab eo excommunicati & degradati. Vide etiam & quàm illudat legibus malitiofa, fubdola, & nequiter ingeniofa calliditas papiftica. Cujus delufionis exemplū notabile legas apud BUCHAN. de jure regni p. 26. 27. *Cantum eft lege Ecclefiaftica, ne patres fua facerdotia fpuris fuis traderent. Hic pater alium fubftituit, isque fpurio prioris domini Sacerdotium tradit. Deinde cum efferet diferte afcriptum legi, ne quod pater aliquando Sacerdotium tenuiffet, filius ullâ ratione teneret, neque hac cautione quidquam perfectum eft. Reperta eft enim adverfus eam, illa coitio inter Sacerdotes, ut uterque alterius filium fibi fubftitueret. Id quoque cum vetitum efferet, etiam novo genere fraudis, lex elufa eft; adverfus patrem fupponitur litigator, qui finget fibi in id Sacerdotium jus efferet, dum pater cum fupposito fycophanta, umbratili pugna velitatur, filius a Rom. pontifice Sacerdotium petit, fi neutri litigantium, in illud jus fit. Utrumque; litigatorem volentem ac cedentem ultro vincit & paterno Sacerdotio per paternam pravariationem potitur filius. Vide fis in hac una lege, quot fraudū genera funt inventa? Confimiliter olim ut prius dixi, PELAGIANI dolofè agebant, redacti ad metam non loquendi, pondere argumentorum, quibus ab Orthodoxis expugnati & opprefsi erant, circa punctum Gratiæ. Nam fæpius interrogati, quid per eam intelligerent.? Primò per gratiam, nudam intellexere naturam, deinde fortius preffi, gratia ipsis fuit doctrina externa & exemplum Chrifti. Denique adhuc acius opprefsi, agnofcebant gratiam remiffionis peccatorum & illuminationis. fic latebras quæerunt. Quid etiam hodie familiarius ANTINOMIS, ANABAPTISTIS &c. Quam ut per additum mentis, negent fe tales efferet, vel tam abfurdam tueri doctrinam.?*

Affer. 10. Non eft quod Malum Ethicum, feu culpæ, præferamus Malo Phyfico, feu poenæ, vel malum turpe, trifti. Quia Malum Ethicum eft αὐτὸ λῶς malum, at Phyficum eft nifi malum κατὰ τὴν, καὶ τὴν. Itaque ut amoliare Malum Phyficum, malo Ethico, eft omnino contra APOSTOLUM fuadentē, Non efferet facienda mala ut eveniant bona. Rom. 3. 8. Illa non funt permitrenda (imo ne ut majus malum impediatur,) nedum facienda. Regula una Theologorum eft, Nemo anguftiatur ad peccandum; item & altera,

Inter scelera sive minora, sive majora, nulla datur electio. Si quis obijciat, potestne *Malum Physicum* præcaveri mendacio officioso, alicui quod profitur hoc est quo se tueretur ALBERICUS Gent. in lib. de abusu mendacii. Dico quod non. quia primo, quavis nullum *Malum Ethicū* sit obligatoriū, cum supponatur adversū *Pietati, justitiā, & charitati*, tamen *Malum Physicum* seu damnosum potest in casu obligare, ut est Psal. 15. 4. At inquit, hoc officiosum est parvum ac veniale, LIPSIUS Pol. 4. cap. 13. vocat *Corruptiunculam, & deceptiunculam, & perjuraiunculam*, ex PLAUTO. quæ ætini nullius est, præ hoc quod aliquis juvetur. Et absurda non minus est illa LIPSII distinctio, quod alia sit fraus levis, alia media, alia magna. quarum primam approbat, ex illo, quod nunquā regent, inquit, qui non tegent. Resp. PARÆUS ad Gen. 27. Peccatum nullum veniale esse, nisi ex *eventu* quamvis peccata imparia sint, unumque alio detestabilius, tamen hoc quod *Minimum* vocant, est veri nominis peccatum; est pars veteris hominis, est naturæ deordinatio suadentis ac imperantis ut oratio mentis interpret non dissentiat a mente. Est & Læsiō imaginis Dei in homine, quæ cum signorum abusu incompatibilis est. Recte AUGUST. ibid. *Non licet uti ullo mendacio, vel ut convertamus Hereticos, vel pro Dei laude.* At potestne quis, ut sibi profit, nemini obsit, officiosè mentiri, eo duntaxat animo, ut recipiscendi tempus habeat, cum quoad nunc, sit in vitæ discrimine? Regero, quicquid non est ex fide, peccatum est, deinde quī scit, quod ante resipiscētiā, non sit Deus incisurus vitæ filum? Quid hoc aliud est, quam peccando Deum demereri velle? At an se morte affici patietur? dico quod præstat mori quam peccare, contra conscientiam suam nihil faciet, sed adorabit Dei judicia. SOTUS lib. 5. q. 6. a. 2. COVARRUVIAS lib. 1. variar. resolut. cap. 2. n. 2. *Dicunt quidem, hoc non licere, sed potius mortem etiam, si opus sit, aequanimiter mori Martyrum ferendam esse.* Certe si ad declinanda *Mala Physica*, locum demus æquivocationibus, restrictionibus, ac reservationibus mentalibus nullus casus dari vel supponi potest, in quo vel non verū negari, vel falsum affirmari sine mendacio vel perjurio possit. Quo posito, peribit fides publica, sinceritas & *veritas* inter homines, peribit

bit religio pura, peribit etiā summorū capitum dignitas & securitas.
 Coronis esto, elegans ea, *Præsidis* THUANI, Iesuitarum descriptio,
 bellum Magistratum authoritati indicentium, & in Regum capita
 conjurantium, de quorum Secta Parricidiali, sub finem sacrae poe-
 seos, in sua Elegia, sic ille

*Nata Magistratum convellere nata ministris
 Subtrahere obsequium, præstulibsq; suum.
 Et viles regnantum animas ipsosque necandos
 Horrenda reges proditione docet.
 Servandamque fidem negat, argutisque cavillis
 Detorquet Magni jussa severa Dei.*

Νάφε καὶ μέμνασθαι αὐτῶν.

SECTIO SECUNDA.

In qua ad Examen revocantur selectiora *Toleti*,
Lessii, *Navarri*, *Raynaudi*, *Valentiani*, *Becani*
 Argumenta, pro usu licito restrictionum
 Mentalium.

HUic præmittitur ipsa sententia Heterodoxa ex Lessio &
 Hyperaspiste Raynaudo, de qua ea Theologorum judi-
 cium, una cum vero Controversia statu.

LESSIUS lib. de Iustitia & jure. cap. 42. d. 9. n. 49.
 agnoscit SOTUM, CAJETAN. ARAGONIUM &c. mas-
 cule semet opposuisse, restrictionibus hisce occultis;
 propterea quod, Oratio illa quæ exterius, profertur sit
 falsa; ut si Latroni promittas centum aureos, tacite adden-
 do si debeo, si jus habes, si libuerit. Exteri⁹, inquiunt,
 mentiris,

mentiris, quia oratio externa id non significat. LESSIUS, hisce sic obviam
 it: Sed contrarium, inquit, est probabilius, quod tenent NAVARRUS, SYL-
 VESTER, ADRIANUS, ANGELUS, MAIOR, TOLETUS, VALENTIA,
 &c. E. g. Si reus non juridicè interrogetur, potestne dicere, Non feci,
 mente addendo, in carcere? non habui complices, puta in alio crimine. Si
 viator veniens e loco peste infecto, interrogatus unde venerit, potest uti æ-
 quivocatione, dicendo se non eò venisse. quamvis verè illinc venerit, ex eo
 quod ipse non sit peste infectus. Nam sic (inquit) respondendo, satisfacit
 interrogantis intentioni remota. RAYNAUDUS, in disp. sua pro veritate,
 c. 3. LESSIUS acerrimus contra BARNESIUM defensor, sic quæstionē
 proponit, & explicat, Liceatne salva veritate æquivocationē adhibe-
 re.? Sensus est (inquit) liceatne idoneis aliqui verbis etiā significationem fe-
 rentibus utendo, mentem suā aliter exprimere, quā is qui audit, intellectu-
 rus esse prænoscat, eo quod voces ob multiplicem deputationem ambigua,
 & duplici significatione pollentes proponantur in uno sensu, a loquente, quē
 non latet accipiendas in alio sensu fore ab auditore cum quo agit.? Con-
 cluditque affirmativè & cap. 6. n. 1. Communissima (inquit) eaque
 plane certa sententia est, posse interdum suppetere idoneam causam, ex qua
 liceat verba æquivoca, & ad plures sensus vertibilia usurpare absque cul-
 pa contra veracitatem. Et cap. 3. n. 38. utut ille planissimus, tamen in
 explicatione mentis LESSIANÆ, clarissimus est. LESSIUS (inquit)
 querit tantum, An consultā præcise obligatione veritatis & simplicitatis,
 seclusa potentiore lege, interdum interveniente, & indicente candidam &
 sinceram mentis explicationem, fas sit ex gravi causa non omnino exprome-
 re quod mente geritur: vel ita expromere, ut ob multiplicem verborum sig-
 nificationem, Auditor aliud concipiat, aliud exprimere intendat, qui lo-
 quitur? Vel sic, si aliæ virtutes, puta fides, obedientia, iustitia, urgeant,
 illicitum esse locutiones ambiguas aut mentaliter restrictas usurpare; quod
 si hæ non urgeant, tum in aliquo eventu evanescere potest obligatio
 veritatis & simplicitatis, utut connaturalis. h. e. licitum erit uti locu-
 tionibus ambiguis & mente restrictis. Idem & cap. 26. n. 4. Simulatio-
 nis usurpationem honestari ex necessitate & utilitate, non obstante occasio-
 ne qua alieno errori detur. Et n. 5. nihil vetat assumere res, vel exercere
 actiones, ex quarum assumptione & exercitio, alius prævideatur fortè cap-
 surus, occasionem falsi iudicii, ac delusionem subiturus.

De

De hoc bello Cōmento audiamus *Isaaci Casauboni* censuram, in sua ad *FRONT. Dufæum* epistola. Hoc (inquit) equivocandi & mente restringendi mysterium, non consistit in simplici & modesta consiliorum reticentia & dissimulatione, quam in hac ærumnosa vita, sæpe locum habere monuimus : sed esse detestandam coram Magistratū mentiendi & pejerandi artem, quam ratione & scripturis firmare conantur. Ibid. idem. fatentur in rebus moralibus, & vita usu communi, quando veritas inter amicos requiritur, equivocatione uti non licere : quoties vero de necessaria defensione agitur, deque damno aut injuria aliqua cavenda, bono autem non parvi momenti consequendo, sine ullius periculo, tum ea uti licere. Quæ mirabilis distinctio eò demum redit, ut inter privatos quidem, mentiri & pejerare non liceat, sed apud Magistratum duntaxat, modo id sit ipsis utile & ad causam suam tuendam conducatur. Notam orbi Christiano historiam *GARNETI* Angli proditoris (in quo fuit desperata pejerandi audacia, & malefacti obstinata defensio,) fecit inter alios *AUGUST. THUANUS*, Hist. lib. 135. p. 1213. &c. Unde cum quadam die convictus, multa apud causa sua cognitores esset mentitus, & in arcem reductus, postea ibidem interrogatus esset ecquid infamis artis pœniteret, & an serio id licitum crederet, an tantum pro tempore, necessitate premente illa diceret ? Ille scripto a se subscripto promore suo respondit, hanc suam esse sententiam, omnium scolasticorum opinioni consonam. Cujus hanc dicebat esse rationem, quod sermo qui per equivocationem liberatur a mendacio, possit etiam per iurjurandum, sive per Sacramenti sumptionem, sive per quemvis alium modum usitatum, sine perjurio confirmari, si id requiratur necessitas. Sic ille, de quo & gregalib⁹ dixerim cum poeta, non erit ulterius quod vestris moribus addat posteritas.

At omnium clarissimè hujus fundamenta & firmamenta excutit *BODIUS*, loco citato ad Eph. 4. 25. asserunt, inquit, primò, cum verba & scripta sint signa conceptuum in animo latentium, posse nos aliquando totum animi conceptum, verbo vel scripto exprimere, aliquando partem ejus voce exprimere, reliquam autem in mente suppressere vel reservare. Atqui illam propositionem simplicem, hanc autem mixtam appellant, quod ex oratione verbis expressa, & mentali illa reservatione conflata sit. Sicut, inquit, hanc sententiam volens aliquis exprimere, **DEUS NON EST INIUSTUS,**

INIUSTUS, si sermonis usu privetur, antequam vocem ultimam proferre potuerit, eamque scriptis suppleverit, una erit propositio, cuius veritas ex utraque illa parte, puta prolata & scripta constabit: Ita se res habet in propositione mixta, ex oratione expressa, & clausula in mente reservata. Hac vero est monstrosa huius machine precipua basis. Deinde si quis ita secum loquatur, ut per orationem aliquam voce prolatam, aliud quidpiam mente sua intelligat, quam quod oratio illa directe significat, non mentiri dicetur. Ergo nec equivocatione utens, ex reservatione mentali profecta mentiri dicendus est. Tercio, non semper audientem fallit hac equivocatio, quia etsi interrogantis proxima questioni ac directe non satisfaciat, tamen remota eius intentioni respondet, ut in exemplo allato de veniente e loco infecto hactenus ostendi: dum scilicet respondens non respicit interrogantis verba, sed intentionem, qua scire cupit, an venerit ex eo loco nec ne? Respondet ille se Turono peste infecto non venisse, quamvis Turono venerit eoque infecto, eum sciat ibi se non fuisse infectum. Hec ille. Quæ munimenta & propugnacula, cum bono Deo deicientur. Itaque si quærat, An nempe licitum, nec veracitati sit adversum, quandoque aliud significare verbis, & aliud mente reconditum habere, ad eludendam questionem factam, & decipiendum illum, cum quo loquimur? E. g. dato quod Iudex interroget furem, *Annon commisisti furtum?* Respondet reus *Non commisi*, subintelligat vero aliam speciem peccati, ut *Homicidium, Adulterium*, hinc est politica equivocatio, adeoque questionis a Iudice propositæ elusio, quia Iudex putaret, accusatum negare commissionem furti, uti verba præ se ferunt, quum iste neget commissionem cuiuspiam alterius peccati, nempe concepti. Vel sic proponi potest questio, An ista Amphibologia, quæ promiscuè Iesuitæ utuntur, aliique Sectarii, tanquam licita, quæ mente reservat limitationem, nec suppositam nec ullo alio modo intelligibili propositam excuset vel in foro conscientiæ, aut etiam in foro externo excuset a mendacio, cuiuscunque speciei sit, & si confirmetur perjurio, a perjurio? Orthodoxi omnes, & Pontificiorum aliqui negant. At authores citati, & contra quos disputo, affirmant. Sed ut inimicorum veritatis, infamia sit notabilior, perpendamus aliquas insignes & hoc seculo nimis usitatas elusiones. Interrogatur Petrus proditor vel

vel sicarius, annon in *Scotiam* venerit, vel ad aliquas clandestinas molitiones, vel ad disseminandos suos errores? Ille utrumque negabit, hac restrictione apud se subintellecta, se non venisse in *Scotiam paludatum, carpento vectum*, se non venisse eò ex *Muscovia*, vel se non venisse eò, cum intentione se proeundi Magistratui, vel cum intentione mutandi propositum. velle non venisse *Kalendis Januariis*, &c. Imo si exigas juramentum, jurabit, sed secundum suas restrictiones mentales, etsi aperte videatur id præstare super verbis secundum sensum quærentis. Annon hic plura in uno crimina? Annon hic negatur de quo tamen animus respondentis convictus est? Accedente autem perjurio, & Deo illuditur, & gravi perjurio obstringit se ejusmodi planus, qui sacrosanctum Dei nomen ad id affirmandum temerè & scurriliter quod nec in controversiam vocatur, nec ulla confirmatione vel assertionem opus habet, usurpat. Audi & aliud CLAUDII Aquavivæ Generalis Iesuitarum Edictum, *Putaprecipitur in virtute sanctæ obedientie sub pœna excommunicationis & inhabilitatis ad quævis officia, ne quis nostræ societatis publicè aut privatim, prælegendo seu consulendo, multo etiam minus libros conscribendo, affirmare præsumat, licitum esse cuiquam personæ, quocunque pretextu tyrannidis, reges aut principes occidere seu mortem eis machinari.* At hoc mandatum facillime dissolvitur per dispensationem; At quæris quis dispensat? Resp. LESSIUS. lib. 2. de Iuram. cap. 42. d. 12. *Tum proprie, inquit, est dispensatio, quando prælatus Ecclesiasticus ut Dei vicarius, vinculum juramento contractum dissolvit.* Quoties vero dispensarunt *Papæ*, quibus ludus sunt capita & diademata Regum. ? Audi ad hoc ABBATEM Ursperg. anno Domini 1171. *Et ut creditur, inquit, de autoritate Alexandri spre- tis juramentis cœperunt rebellare.* Notissima est historia Cardinalis Iuliani dissolventis LADISLAUM Hungaria regem a juramento præstito Turcarum Imperatori. Quærat quis ab ANABAPTISTA, an gladio materiali uti sit licitum? Respondebit, illicitum, subintellecto tamè, si non sit in sua ipsorum potestate. Interroga, quid sentiat de infantium baptismo, respondebit, baptizandos esse, sed subintelligit *Infantes renatorum.* Quæras, qui sciat PETRUM esse renatum? Respondebit iudicio charitatis, at hoc iudicium suum supponit infallibile esse. ita de suis jactitant. Nota est S. Episcopi responsio in synodo Dordra-

cena, non habere se aliud exemplar. Cum tamen aliud habuit, sed subintellexit, nitide descriptum. vide pag. 54

Infinitus essem plura his si congererem. Subdo tantū illud Poetae.

Asturam vapido gestans sub pectore vulpem,

Ore aliud retinens, aliud sub pectore condens.

Quod autem probandum suscipit. RAYNAUDUS disp. cap. 20. n. 2. Sic ille proponit. Itaque allaborandum est, ut ostendamus coalitum illum orationis externae & internae, in unam totalem orationem heterogeneam, non modo physicè fieri posse, quod est perspicuum, & ab omnibus efficitur, qui locutiones restrictas usurpant, sed etiam moraliter aptè coherere: ita ut quamvis oratio externa & vocalis ad alium dirigatur, sitque ei signum, tamen nullo modo dehonestetur ex adiunctione alicujus complementis veritatis enuntiationis illius externae, quod ratione signi vacuum sit, quippe insensibile & animo abditum. Ego soli hujus infelicitis converram pauca germina. Spicilegii hujus ac decernis sit

Argument. 1. **Q**Uod ibidem legimus. n. 3. in terminis sic se habet. Dimidiata, inquit, illa conceptus expressio, suppetente ejus iusta causa, & urgentiore lege, quam veracitatis, illam non verante, vel esset illicita quia non est expressio totius interni conceptus, quē efformavit qui loquitur, vel quia est expressio contra mentem loquentis, vel quia pugnat cum jure audientis, tollitque simplicitatē & candorem humano convictui debitum, ex virtute veracitatis. Atqui in proposito rerum statū, locutio mentaliter restricta ex nullo praedictorum capitum est illicita. ergo nullo modo est illicita. Major patet, Minor autem facile probatur; percurrendo singula capita proposita. Nam primò, nemo tenetur totū suum internum conceptum aperire, etiam posito quod partem ejus aperiat, & raro plerumque vèniret integra illa mentis expressio. Ergo ad eam non obligatur. Denique non est expressio contra mentē loquentis, quia non aliud mente judicat, quā quod voce enunciat. Denique quod attinet jus audientis; contra cujus mentem advertitur esse dimidiata illa, interni conceptus expressio, hoc non magis obest, quam si prolata priore parte conceptus, altā voce, ilico submissē adderetur expressio vocalis & externa reliqui conceptus mentalis. Et n. 5. Ratio universalis horum omnium est, quia jus alterius non obstringit semper & ubique, sed tantum cum fieri potest absque gravi proprio

proprio incommodo vel alieno, quod magni pendendum sit merito, & præ quo violatio simplicitatis humano convictui debita, censeatur non attendenda iudicio prudentis. In eo eventu prudenter permittitur error qui in audiente consequitur ex occasione subministrata, dimidiando aut varie afficiendo expressionem. — Admittendumque peccatum non quidem mendacii, sed indirecte impetens veracitatem, eamque veluti infuscans, ablegatione candoris & sinceritatis in convictu humano necessaria, ex præcepto affirmativo urgente quoties deest iusta causa, sinceritatem & simplicitatem dimittendi. Respondeo primò, in genere dico, nullum horum trium, quæ tanquam vera supponit, non esse falsum: cum unum quodque contineat apertam principii petitionem. Deinde in specie ad primũ dico, neminem non teneri totam suam mentem aperire, si adsit idonea causa, h. e. si a iudice, in hoc vel illo casu posito, interrogetur ad hoc vel illud, & si præcipiatur, ut candide semet explicet. Quod attinet secundum. Dico hoc omnino falsum esse, nimirum quod pars expressa non sit adversa parti quæ premitur. E. g. Si quæras, *An sim fur.*? Dico expressè quod *non sum*, cum tamen ex propriæ conscientiæ dictamine, satis mihi constet quod *sim fur*. Annon in hoc, iudicium mentis est adversum ei quod voce explicatur.? Annon mendacii ratio in eo sita sit, puta in dissensione verborum & conceptus interni.? Ad tertium sic, si loquens, in una parte enuntiationis, datâ operâ, ita loquatur submissè ut non possit audiri, nedum intelligi (quamvis in altera ejus parte distincte & expressè loquatur) dico quod volenter peccet & fallat. Imo inconceptibile est, ut dimidiata expressio conceptus formati non violet jus audientis, quia per dimidiatam illam conceptus formati expressionem, consequitur in audiente error inevitabilis, loquente & susurrante illum causante.

Quod vero subdit, simplicitatem non attendendam, si ingruat grave incommodum, proprium vel alienum. Quid quæso est fallacia ac deceptio, si hæc non sit.? An debeat malum pœnæ præferri malo culpæ.? An malum Physicum Ethico.? An damnosum peccaminoso.? Hoc est illud quod nos constanter negamus. *Instat RAYNAUDUS, At potest esse iusta causa interveniens, exolvens loquentem obliga-*

tione precepti affirmativi, quod non adeo arctè obligat, quin pro circumstantiarum varietate, ob damnum, quod ejus observationem consequeretur, enervetur ejus vis, quæ plerumque altioris & urgentioris virtutis interventu præpeditur. — Et paulo post, quamvis (inquit) simplicitas obstringat ad candide colloquendum, vitandamque sermonis implexitatem, & latebras subterfugii: tamen si rationabilis rerum propriarum cura, quæ unicuique propior est, vel rerum alienarum, quæ judicio prudentis merito præponderet observationi simplicitatis in sermone — deponat illam implexitatem, aut diminutionem expressionis tum omisso candoris in colloquutione vacabit culpa. Resp. Nego ullum supponi posse casum, in quo omitti debeat candor & simplicitas in colloquutione, deinde negari, quod ulla intervenire possit urgentior & prævalentior causa simplicitate & candore, quæ efficiat ne istæ virtutes præponderent, ne exercentur. Denique quamvis omnia præcepta non obligent ad semper in genere: tamen circumstantiis omnibus probè expensis, obligant tam ad semper, quam semper. E. g. Semper est justitia vacandum, Deus est semper jure colendus, & ad semper. Sic & Petrus obligatur ad candide colloquendum semper & ad semper. h. e. quod quando loquitur, ne sit ulla contrarii positio directa vel indirecta.

Argum. 2. **S**it illud NAVARRI Casuistæ, in Manual. Confess. infamis hujus novæ artis mentiendi pararii Sicut (inquit) juxta omnes Dialecticos datur terminus purè vocalis, & terminus pure scriptus, ac mixtus ex his, cujus veritas vel falsitas non sit pensanda penes unam ejus partem, sed penes totum compositum, ex variis illis veluti segmentis compactum: ita & hic admitti potest oratio integra, cujus una pars sit expressa, altera vero impressa. Hoc ille sic confirmat, quia propositio ex quibusdam verbis ore prolatis, & quibusdam tantum mentalibus constructa, potest esse hæretica, E. g. Deus est, si mente addat Angelus. Et e contra Atheismi labem effugiet oratio illa vocalis, Deus non est, si mente subterfugatur, Angelus. At quam nihil roboris sit in hoc argumento cuilibet introspectanti satis pateat. Attamen pro me respondeat ei suus RAYNAUDUS, mihi, inquit, ut ingenue fatear quod percipio, ea ratio non videtur admodum commoda, gratis enim assumit, dari possit absque

que culpa, orationem mixtam ex terminis vocalibus & mentalibus: cum tamē hoc ipsum sit, de quo controversitur. Quodq; probandum ineumbit ei, qui huiusmodi subintellectiones vult sufficere ad evitandū mendacium. Nā quod termini sumpti seorsum & solitariē, & purē vocales & purē mentales esse possunt, non probat posse ex eorum conjunctione existere absque culpa, unam totalem orationem, unica veritate ambas illas afficiente constātem: cū in eo coalitu honesto partium heterogenearum possit esse repugnantia, ob illarum partium disproportionem præsertimque cum ratio signi interno conceptui (quippe insensibili) nequeat competere, competat vero orationi externa. Necessarium autem videatur, orationem ad alium directam, cuiusmodi ea est, de qua agimus, cōstitui totam in ratione signi. Probandum igitur ac declarandum fuerat, illam compositionem orationis, ex parte una vocali, aliaque mentali, sive ex signo & non signo aptē coherere. Quod quantum video, non præstitit ea argumentatione NAVARRUS. Hæc ille. Hic Iesuitam committi cū Monacho, non est insolens. At certe vel hac unica sua responsione RAYNAUDUS cedit causā, nam in ea, quæ nobis placet, causæ suæ petitur jugulum.

Argum. 3. **F**undatur in expensione privatorum & publicorum in incommodorum indeclinabilium ex negatione restrictionum. E. g. Si filius pius videat patrem quem unicē diligit ad necem quæri ab homine furioso, nec suppetant ulla remedia, quibus obviam eatur: si hostis rabidus superveniens scisciterur, ubinam pater sit. ? Hic mentiri non licet, ac prodere immanitas esset ferina. Nec ipsum silentium est tutum perfugium. Potestne filius commodē, in illo casu, usurpare restrictam locutionem, qua hostem avertat, dicendo (*non vidi*) utiq; ad tibi prodendum. ? Deinde sit aliquis, qui aliquid norit, ex cuius simplici & aperta detectione, meritō timeantur multa & magna mala publica, ut defectio a principe, ipsiusque in discrimen adductio. Quid censes huic faciendum, si quis importunē sciscitetur illum de re, quam tantopere intersit cœlatam esse. Præsertim si interrogans intentet sicam, vel si minitet immania tormenta. ? Annon præstat, ut dicat *non scio*, puta ad dicendum. ? Hisce casibus, varii variē obviam eunt. BARNESIUS censet sic hisce præcavendum, putā nec mendacio, nec æquivocatione,

I

nec

nec pusillanimi reticentia, & silentio, sed prudentiâ ad declinandû periculum principi imminens, adjuncta cum heroica patientia, & magnanima constantia, qua muniatur quis ad perferendum quævis tormenta, potius quam veritatem lædat, vel principem prodat. Et respondebit in omnibus eventibus & discriminibus propositis, Scio quid sit, sed tibi non teneor ad hæc respondere, ac propterea tibi nec pro affirmativa nec pro negativa parte, aliquid hæc de re monstrabo. Et ita respondere docet viatorẽ latroni, adulterã marito, &c. AUGUST . c . 13 . l . de mendacio, responderet, adducendo exemplum Firmici Episcopi qui rogatus, sic respondit, *nec prodam nec mentiar*. Hieronymus adducit foeminam quandam, septies jam in equuleo iſtam (non ideo negare volo ne peream, sed nec mentiri volo ne peccem) PRIDEAUX prælect. 10. p. 366. Factu simpliciter quod præcipitur, novit Deus in fontibus prospicere absque peccati patrocinio. Foris sunt canes & omnis qui amat & facit mendacium Apoc. 22. P. MARTYR L. C. p. 353. Sed aiunt, minus malum est præferendum graviori. Respondet ille distinguendo, puta in malis poenæ & damni, minor iactura est præferenda majori, quòd hæc habeat aliquam boni rationem, sed in peccato nulla est boni ratio. Oportet ergo ut statim respuatur malum culpæ, sequaturque quid velit. SOTUS loco prius citato, probat illud Jesuitarum quorundam commune responsum esse mendax (puta non feci, cum feceris) quia ille modus loquendi, non feci, non admittit aliquam Amphibologiam sed significat rem non ita esse, ac proinde quando res ita est, mendacium dicitur, absolute ita negando: quod ne fiat, ferendam potius mortem equanimiter more Martyrum, si opus sit. Sed omnium optime AUGUST. cap. 15. lib. 2. de mendacio, ille namque ad illud politicorum, è duobus malis minus eligendum esse, sic respondet; si hanc peccatis viam aperimus, & committamus minora, ne vel nos, vel alii majora committant, lato limite, imo nullo limite, sed convulsis ac remotis omnibus terminis infinito spatio cuncta intrabunt & regnabunt. Audiatur etiam ad hoc poeta IUVENALIS, satyra 8. ——— Ambigua si quando citabere testis

Incertæque rei: Phalaris licet imperes, ut sis
Falsus, & admoto dicter perjuria tauro:
Summum crede nefas, animã præferri pudori,
Et propter vitã vivendi perdere causas.

Instant

Instant illi, ac primo, annon RACHAB & obstetrices in S. laudantur & remunerantur, attamen eadem apertè mentiebantur ad declinandum majus malum. Resp. 1. Obstetricum remunerata fuit benevolentia, non fallacia, laudata fuit benignitas mentis, non iniquitas mentientium. Deinde quod attinet τὴν RACHAB, laudatur ejus in Deum fides, Heb. 11. Non verò dolus in proximum. Instant 2. ex Gen. 12. 20. quando Abraham dixit, Soror mea est, aut mentiebatur, aut æquivocatione est excusandus. Resp. 1. Neutri in hac responsione locum esse (non est mendacium inquit AUGUST. cum silendo absconditur verum, sed cum loquendo promittitur falsum.) Deinde dato quod mentitus sit, dicimus cum eodem AUGUST. Non est quod passim sectemur exempla, mirabimur non imitabimur. Responsio illa RAYNAUDI nullo modo satisfaciet viro cordato & ingenuo, quæ est cap. 21. n. 12. Licuit, inquit, Firmo, licet & cuivis alteri, in simile vitæ discrimē coniecto, eripere se morti vel cruciatibus, per æquivocationem, vel locutionem restrictam, nec tamen inde sequitur obligari ad æquivocandum vel restringendum. Certe pessimo consilio hæc disseparantur, nam si licite restringo & æquivoco, tum & licite adhæc obligor, pro occasione data. Quanto melius Poeta?

Αἰὲ κραιῖστον ἐστὶ, τ' ἀληθῆ λέγειν,
 Ἐν πάντῃ καιρῷ, τῷτ' ἐγὼ παρεγγύω
 Εἰς ἀσφάλειαν τῷ βίῳ πλείστον μέρος.
 Ψεύδος δὲ μισεῖ πάς σο' φος ἢ χρήσιμος
 Ἐλευθέρα γὰρ ἀνδρὸς τ' ἀληθῆ λέγειν.

Phocylides recte monuit, Μηδ' ἐτέρων κεύδης κραδίη νόον ἀλλ' [ἀγορεύων.]

*Argu. 4. F*undatur in variis, quibus utantur distinctionibus, ita præsertim triplici subtili satis, qua eludere, quicquid contra obtendi possit, conantur. Has jam ad incudem revocemus, ut appareat quam inconsistens sit cum Veritate ac pietate, quod ab illis in veracitatis allegatur præjudicium.

Distinctio 1. Est inter petentis in petendo intentionem remotam & proximam. E. g. Quærit Custos a PETRO an Londino peste infecto

fecto *Aberdoniam* venerit. Dicunt quod **PETRUS** possit respondere, se inde non venisse, quamvis nihil sit verius quam quod inde venerit; quod sic respondendo non mentiatur, illi sic explicant, quia **PETRUS** sic respondendo satisfacit petentis intentioni remotæ quam supponunt hanc esse, an sit **PETRUS** ipse peste infectus. ? & dato quod non sit ipse infectus, tamen negando se inde venisse, non peccat. Resp. sic **I.** neutiquā petentis quæstioni satisfacit, quæ fuit, *an inde venerit.* ? Non an ipse sit infectus? Quæstio non fuit circa finem, sed circa medium illud singulare, quod ad finem spectare videbatur. h. e. an inde venerit. ? Utcunque finis primarius **PETRI** fuit, ut periculum **PETRUS** evadat, intermedius tamen fuit, ut fallendo evadat. Deinde dico, quod sic respondens spendide mentiatur, quippe cujus verba tum rei ipsi, tum animi sui conceptui directe repugnant. Audi **AUGUSTINUS** serm. 28. de verbis Apostoli. *Qui scit falsum esse, & tamen dicit esse verum, & jurat tanquam verum quod scit falsum esse. Videtis quam detestanda sit illa bellua, & de rebus humanis exterminanda.* **AMESIUS** lib. 4. casuum conscientiae, cap. 22. sic constringit, *quæstio autem, & affirmatio & negatio ejus, unum & idem constituunt axioma. Denique si intentioni proxima non sit satisfactum, neutiquam est satisfactum, nam ne vel *per* fuit de intentione respondentis.* Certè misera supponitur esse causa, quæ talium rationum sive fulcrorum nititur præsidiiis. Aperta principii petitio est, quod ex **SYLVESTRO** notat **TOLETUS**, posse responderi ad intentionem petentis remotam, h. e. juxta id quod primo intendit, h. e. Non sum peste infectus. Denique, *inquit*, potest jurare æquivocè. Annon in toto hoc processu, negat rem aliquam veram eo animo & fine ut interrogantem decipiat, falsamque opinionem in ejus animo producat, quod quid aliud est quam eum fallendi intentionem habere. ? *Hoc concedit TOLETUS quando ait, neque etiam obstat, quod alter inde decipiat, quia non directè intendis decipere, sed tegere tuam intentionem, ne ipse eum cum tuo incommodo cognoscat.* Quicquid de hoc, attamen nihil certius est quā quod fallendi intentio sit *mendacio* intrinseca. Itaque urgeo ac dico, quod in taliter respondente intentio non sit bona, sed mala imo fallax. Nam bona ut definiunt **BIEL** & **BONAVENTURA** & alii, requi-
rit

rit non tantum bonitatem finis, sed & rectam ordinationem mediorum ad finem. E. g. PETRUS furatur diviti ut subveniat pauperi, intentio quidem finis videtur bona, attamen hæc prætenſa finis bonitas non excusat eligentem. Scolasticorum axioma commune est, bonum ex integra causa, malum vero ex quolibet defectu. Defectus autem hic est non minus spectabilis quam fallax. Audi TOLETUM; lib. 4. cap. 28. *Neque etiam obstat, quod alter inde decipiatur, quia non directè intendis decipere, sed tegere tuam intentionem, ne ipse etiã cum tuo incommodo cognoscat.* Et paulo post, ex his patet quotiescunque licitum est, uti oratione ambigua, vel tacita restrictione, licitum etiam esse uti juramento, si necessitas vel notabilis causa postulet. Audi & eum clarius. h. e. magis absurde loquentem. *Quia non magis tenetur totã mentem suam exterius declarare coram isto, (puta Magistratu vel Custode urbis) quam dum solus agit & secũ loquitur, cum iste nihil ad hoc juris habeat: sed dum secum loquitur, non tenetur totum exprimere, sed potest partem in animo retinere, ergo etiam cum agit cum illis, ad quorum mentem non tenetur respondere.*

Distinctio 2. Hæc indigna homine Christiano responsio vel potius elusio ansam nobis præbet ut ad examen jam revocemus secundam ipsorum distinctionem, qua eludunt & est inter *Judicem competentem & incompetentem*, inter juridice procedentem ac taliter non procedentem. Si *Judex*, inquit, non habet ius exigendi juramentum, vel si habeat, attamen procedit, indebitè tum licet uti equivocatione. vide BECAN. Tom. 2. p. 78. Si *Judex* juridice interroget, inquit, tum reum teneri ad fatendam veritatem: secus non teneri. NAVARRUS cap. 13. n. 88. Fur interrogatus, an sit tale aliquid furatus a *Judice* incompetente? posse talem securã conscientiam respondere, se id non esse furatum, intelligendo intra mentem, tacitè & penes se, quod non sit furatus illo die, mense, vel anno. Et hoc modo præfato respondentem non mentiri. Sed respondeo ac dico primò, (præterquam quod hæc talia gratis effutiantur, idque sine ulla solida ratione, scripturæ autoritate, aut Ecclesiæ veteris ullo testimonio) non tam reo vel testi perpendendum, cui, sed per quem juraveris, nam Deus qui conscientie testis est, & judex, ita hoc accipit, sicut ille cui juratur intelligit. Secundò dico, nul-

lam ab ullo homine, nedum iniquo iudice, illatā injuriam posse nobis
 justam præbere vel causam vel occasionem injuriam faciendi Deo,
 putā ut tollatur obligatio, quæ Deo fit, cordium inspectori, cui ex
 omni nostro juramento, propter nominis sui invocationem jus ac-
 crescit. Tertiò parum interest utrum Iudicem alloquatur compe-
 tentem, an incompetentem, notum vel ignotum, hostem an ami-
 cum. Nam sicut scriptum mendax non mutuatur veritatem a lecto-
 re, sic neque mendax assertio a quovis auditore. Quartò, hæc di-
 stinctio, (saltem si intueamur communem usum, cui inservit apud
 sophistas) improbis hominibus pro sua libidine, mentiendi & peje-
 randi licentiam fecit, quum per hanc, penes ipsum respondentem
 jurantem resideat tota potestas judicandi. Quid enim sophistæ æ-
 quivocanti promptiùs est, quam ut fingat causam aliquam, (suo ju-
 dicio) rationabilem, cur hunc vel illum declinet Iudicem, & cur æ-
 quivocè loquatur? Subito namque finget Iudicem maxime compe-
 tentem, esse tamen incompetentem, imo juridice procedentem ju-
 stitiæ corruptorem. Adeoque ad talis Iudicis mentem, ut respon-
 deat reus, se non teneri. *Casuistarum* pia & sobria est hæc conclusio.
*Reo tametsi juxta exactum juris ordinem non interrogetur à Iudice, mi-
 nimè tamen licitum est, veritatem negare, aut equivoco juramento eundem
 fallere. At Jesuitarum impium est consilium, si reus (inquiunt,) non
 juridicè interrogetur, potius novum est crimen committendum, equivoca-
 tionibus Iudicem deludendo, quam ut commissum scelus fateatur, & pœna
 debita se subjiciat. Instantia 1. Sed quid faciet reus, ex hypothesi quod
 sit injuste judicatus? Resp. THOM. 2. 2. q. 69. a. 1. posse eum vel
 per appellationem, vel aliter licite subterfugere, mendacium tamen dicere
 non licere. Itaque falsum omnino judico, quod dicit VALENTIA
 Tom. 3. disp. 5. q. 13. In casu, quo quis iniquè interrogatur, posse eum
 usurpare verba, ad significandum sensum quem vult, ac si à nullo interro-
 getur, vel solus ipse secum loqueretur. Certè multū differunt hæc duo;
 colloquium cum altero, per quod falsitas vel veritas ingeneratur in
 animo interrogantis: at aliud est meditatio, cum se solo, nemo enim
 seipsum volenter decipit, nemo sibi mentitur. Instantia altera, Sit il-
 la GREGORII SAYRI Angliqui ut probet licitū esse uti verbis æqui-
 vocis*

vocis & Amphibologicis ad eludendum Iudicem, sic arguit. *Quia hoc non est fallere, sed tantum permittere, ut ex se fallatur Iudex, in eis quæ reus non tenetur explicare.* At occuro sic, si distinguam inter fallere ex composito, per restrictionem mentalem soli Deo notam: & inter permittere ut aliquis seipsum fallat, vel ex neglectis, vel ex non recte intellectis verborum & sententiæ significationibus & circumstantiis, quod certe possibile esset attentiori lectori vel auditori evitare. Quintò, si quis ad jurandum præter jus & fas adigatur, hic aut debet juramentum recusare simpliciter, aut ipsum juramentum in eo in quo proponitur sensu, sine ulla simulatione vel æquivocatione admittere. Horreo quod dicit LESSI^{us} ibid. *Reo nulla est obligatio ad crimen aperiendum, si iudex non procedat juridicè. Nec peccat mortiferè, negando crimen, quamdiu est spes evadendi.* Ibid. *Potest reus negare factum, si videat ejus confessionem sibi detrimentosam adhibitâ convenienti mentis restrictione.* Nec minus quod dicit VALENTIAN. *Quod iniquè interrogatus, licet sit reus sceleris, tamen potest iudicem eludere per quasdam amphibologias, .E. G. Nescio, ut tibi dicam. Non memini, nempe ad dicendum.* Nego proposita, id est ut proposita sunt. De tali supposito iudice, audiatur RAYNAUDUS contra suos affeclas & gregales, nam c. 4. n. 8. disp. de verit. p. 697. de christiano iudice, inquit, *vel suspicari, vel eum velle esse iniquum iudicem, & vel absque potestate, vel indebite exercere iudicium, insignis est iudicis contumelia.* hæc ille. Hoc ipso, tollit evanidam eam distinctionem. At Instant. quid si persona publica, quamvis iudicet, tamen sit princeps vel magistratus infidelis, at sic non habet potestatem examinandi Christianos de sua fide. Resp. cum BECANO. lib. 5. man. cap. 3. *Princeps ac Magistratus infidelis, sive sit Gentilis, sive Turca, sive Hæreticus, habet potestatem examinandi suos subditos, imo & extraneos in sua ditione ut cujuscunque sit vita, fama ac religionis, ut hac ratione conservet pacem & tranquillitatem in regno sibi commisso.* Et recte quidem ille, nam subditorum obedientia non fundatur in fide sed in dominio.

Distinctio 3. Est PARSONII, GARNETI, RAYNAUDI In usu æquivocationis, inquit, est delectus habendus; hoc est, non est quod eam usurpemus in rebus fidei aut in foederibus ac contractibus: attamen ea uti licet in

nostra necessaria defensione, vel ad evitandum aliquod magnum damnum,
 vel ad assequendum non parvi momenti bonum. Resp. primò cum Ma-
 fono, qui, c. 3. *Nova artis mentiendi*, acutè notat, ex Magistralib⁹ quorundam
 Iesuitarum determinationibus circa hoc punctum, hanc distinctionem eò adinventam esse,
 ut ipsis liceat quando & quoties libet æquivocare. Deinde ut in particulari ostendatur
 quā illusoria sic hæc distinctio, contendo, quòd per hanc artem subdolam, violentur
 ac de arce deiciantur tum res fidei, tum & reciproca commercia. Quod primum
 attinet, qui scriptitant Pontificii, fidem hæreticis datā esse servandā, tales præsupponunt
 hypotheses, & annectunt conditiones, ut quod unā manu datum est, alterā
 vicissim adimatur. Subdunt namque semper, *Quantum non derogat ea promissio potestati
 & jurisdictioni Papæ. Si non vergat in detrimentum ecclesiæ & doctrinæ catholicæ.*
 Rectè notat R. ABBOTUS, *Secundum eos, licitum esse sacerdotibus nomina mutare,
 religionem calare, interrogantem decipere, per Papæ indulgentiā.* Salvum conductū
 & reditum Husso promissū ab Imperatore rescindit Concil. Constant. quia
 promissio Imperatoria fuit derogatoria bono Ecclesiæ. *Ea obligatio* (inquit SÜERTIUS) *nulla fuit, quia
 Imperator sic dissipavit ac prodegit bona matris suæ Ecclesiæ.* Hic dixerim
 cum Poeta, *tantum religio potuit suadere malorum.* : Fides Papicolarum nobis
 data, non potest non esse suspecta, quia ipsi contendunt eam nullam esse
 sine Papali autoritate. Olim definita fuit fides dictorum, conventorumque
 constantia & veritas. CIC. 1. Offic. Et rectè, quia AUGUST. Fides inde
 appellata est, quia fit quod dicitur. Itaq; sic arguo, quicunque eos omnes,
 qui hæreticis (putatitiis) vinculo fidelitatis & juramenti obstricti sunt,
 ab hoc ipso per sententiā bullamque publicam absolvunt, ij fidem
 hæreticis datam non esse servandam luculenter innuunt: Sed Romani
 pontifices quotannis & solenniter, omnes eos, qui hæreticis (putatitiis)
 vinculo fidelitatis & juramenti obstricti sunt, ab hoc ipso per sententiā,
 bullamque publicam absolvunt, ergo. Romani pontifices fidem hæreticis
 datam, non esse servandam, luculenter demonstrant. Major patet, quia
 absolutio ab omni vinculo fidelitatis, nihil aliud est, quam solennis
 sententia, de fide data hæretico, non servanda. Minor evidenter patet ex

tet ex Bullis Excommunicatoriis GREGORII, IX. SIXTI V. GREGORII VII. &c. quæ exstant in Decretalibus. Deinde ad probandum ipsorum æquivocationem in contractibus, foederibus, & commerciiis reciprocis, seligo pauca memorabilia exempla. Primum. *Titius* post contracta sponsalia cum *Sempronia* per verba de præsentī, mox ad alias convolat nuptias, vocatur in jus, ac interrogatus, annon priori sponsæ per verba de tempore præsentī sese obstrinxerit? Negat ille juratus, & pernegat, cum hac scilicet restrictione mentali, *eo animo ut id matrimonium esset legitimum*. Alterum, *Petrus* diu in carcere detentus, à custode vel iudice dimittitur, cum juramento redeundi. *At si Carcer* (inquiunt) *erat injuriosus illi, poterit uti æquivocatione*. Tertium, *Titius* à *Caio* accepit centum aureos; quæstio est, quod quamvis acceperit *Titius*, an ut restituat *Caio*.? Interrogetur à Iudice an accepisti centum aureos.? Potest *Titius* respondendo jurare, se non accepisse mutuò centum, tacite subintelligendo, *quæ teneat solvere*. Quia supponit *Titius*, *Caio* non posse probare in iudicio quod non restituerit. Audi & impium dictum FRIDERICI Electoris Saxoniae, apud Bucholcerum in Chron. suo *bonum est facere fœdera, sed vix ei qui ea servat*. Replicant, *at quicquid sit de istis fidei & fœdera attingentibus, attamen tutela sui inculpata est juris natura*. Nam ob summum jus vitæ tuenda causa, inquit LESSIUS, lib. 2. cap. 31. dub. 3. n. 18. *Licetum est reo contegere & abscondere ea, per quæ vita ipsa eripietur*. Et quamvis Index habet jus inquirendi veritatem à reo, tamen & reus habet jus celandi quo casu etsi possit præcipere, tamen præceptum ejus non obligat. At Respondeo 1. Non debet id dici tutela inculpata, quando id quod verum est, negatur, & quod falsum est, affirmatur: & æquivocator aliud pectore clausum gerit, aliud ore profatur, & quærentis animo cupit insinuat, quod nunquam fieri debet, quodcunque damnum ingruat: adeo ut tutela omnis taliter comparata sit culpanda & improbanda. Audi AUGUST. cap. 6. de mendacio. *Cum mentiundo vita æterna amittitur, nunquam pro cujusquam vita temporali est mentiendum*. Secundò dico, si Index habet jus interrogandi & præcipiendi reo, ut candide respondeat, & reus habet jus veritatem celandi, & candide non respondendi, tum jus rei tollit jus Magistratus,

tus, & hæc duo sine ἀντιπαράσει consistere nequeunt. Nam si Magistratus justè præcipit veritatis confessionem, tum reus tenetur eandem candide confiteri. Nam essentia præcepti legalis in obligando consistit. Si reus per præceptum Iudicis teneatur ad veritatis confessionem, ἀδυνατοῦν est, quod non teneatur ad ejusdā veritatis confessionem. *Regerit LESSIUS at præcepta ut obligent, debent esse consentanea conditioni humanæ, sicut leges. At præceptum illud fatendi criminis videtur minus difficile* ————— *Resp. 1.* Dei præcepta sunt consentanea, hominum conditioni, obligamur homines ad obedientiā secundum Dei præcipientis intentionem. Si desimus nobis est vitio vertendum: non cedit suo jure Deus, ex illo quod nō simus solvendo. Itaque inconsequens est ut quis argumentetur à difficultate ad negationem vel remotionem præcepti. *2.* Quamvis videatur difficile, putà carni & sanguini fateri crimen, tamen non est impossibile, tamen obligatur & astringitur. *Instant 2.* Atqui ex confessione criminis incurrit reus certissimum periculum mortis, & non confitendo, est spes evadendi. *Resp. 1.* Hac opinione Lessianā, animosiores reddentur carnales in iceleribus tum perpetrandis, tum & negandis. *Deinde*, hōc concesso, nec veritas inquiri, nec crimina puniri, nec disciplina in Repub. conservari potest. *Deniq;* cum ob commissum crimen sit reus mortis, debet ad legitimam judicis interrogationem candidè fateri veritatem, licet hōc ipso, mortis, cujus alioquin reatū obtriectus est, periculum incurrat.

Utuntur & aliis quibusdam distinctionibus. Ac *Primò*, distinguunt bīc inter *personam privatam & publicam*. Applicant, qui interrogatur à personā publicā, *An sit Christianus? An Iesuita?* Non potest tacere aut ambiguè tergiversari: qui autē interrogatur à personā privatā, potest tacere vel eludere. Ita SANCH. lib. 2. Moral. cap. 4. Et ratio est, publica persona habet jus & auctoritatem interrogandi quā destituitur privata. *Censura. 1.* Distinctio ejusque ratio in genere non est rejicienda. *Ac 2.* Dum restrictionibus suis mentalibus, sæpe efficiunt eam personam privatam, quæ verè publica est; concedi non debet, in ordine ad horum Sophistarum *intentum finale*. *3.* Si Dei honor & proximi utilitas, & amotio scandali possint

eant fidei Christianæ confessionem, tum candide & sincere respondendum est, quando interrogamur à persona privata equè ac si à publica, juxta illud, 1. Pet. 3. 15. *Cuiuslibet petenti.*

Secundò. Distinguunt inter Crimen occultum & manifestum. Si Iudex de occulto interroget, non tenetur reus respondere, at de manifesto tenetur. *Censura, 1.* Quamvis sit aliquod peccatum occultum, tamen vulgo crimen semper supponitur esse manifestum; præsertim si vel præcessit infamia, vel fuit ac est semiplena probatio. 2. Non est dicendum quod, ubi hæc duo adsunt, crimen est occultum, adeoque propter falsam Iudicis præsumptionem non teneri reum ad respondendum. 3. Ordinarie Iudicem non interrogare nisi de crimine, quod aliquo modo in publicam venit noticiam, quia pronuntiat secundum allegata & probata. Et 4. Non est quod definiant illud esse occultum crimen cujus expressa signa apparent. TOLETUS recte concedit. cap. 21. p. 522. *Si Iudex habet criminis testem unum fide dignum, aut semiplenam probationem, vel si reus sit huius criminis jam infamatus, tum tenetur jurare verum secundum mentem Iudicis. Secus artificio eludet.*

Argu. 5. **S**I in talibus locutionibus Amphibologicis, ulla esset culpa, tum illa esset mendacium: at nec in istis nec in restrictionibus mentalibus, ullum est mendacium. *Resp.* Quamvis sciant Majorem posse negari, tamen de sola minore solliciti, ipsam sic probant. Interrogetur reus, *An hoc fecerit*, ille se fecisse inficiabitur, hoc in mente addito seu retento, *ita ut exponere tibi debeam interroganti, contra ordinem juris*; hæc inficiatio, inquiunt, vacat mendacio. Si quis dicat *Nescio*, hoc retento, *ut tibi modo dicam*, non adversatur alteri veritati, *Scio simpliciter*. Perpendamus probationem, quia si reus explicite diceret, *Ego prout astrictus obligatione tibi respondendi, non feci id de quo sciscitaris*, tum verum diceret, atqui reus, cum ad eam interrogationem, (quam supponit non juridicam,) responderet *Non feci*, perinde se habet ac si diceret, *Ego prout astrictus obligatione tibi respondendi, non feci id de quo sciscitaris*. Perinde autem est ad mendacii declinationem, sive eo implicito modo, sive explicite ad-

hibeantur verba. *Resp.* Varia hic committi absurda. Nam primò, in illo petitur principium, putà, an qui est Iudex indebite procedat, supponunt, si contra ipsos in iudicio sit actio, at non ostendunt: ac per hanc hypothesin, nullum non declines iudicium, quamvis maxime procedat debite ac iudicè. Siquidem tu in præiudicium, incommodumque tuum statutum iri autumes. Secundò nego prorsus has duas propositiones esse æquipollentes, puta illam priorem, *Non feci*, restrictam, & istam posteriorem expressam, *Ego prout astrictus obligatione tibi respondendi non feci id de quo queris*. Nam in illa, *non feci*, est involucri mentalis reservationis, in altera vero est rotunda, in actu exercito, exerta responsio ad quæstionem non per simplicem negationem, sed per redditionem rationis, cur non ita clare loquatur, quæ est, *quod non teneat*. *Instant primò*, At est iusta causa attingens loquentem, aliosve fortè, quos indemnes præstare oportet. *Resp.* Nulla potest dari iusta causa, propter quam peccetur, ad declinandum sive proprium, sive alienum damnum. Nulla certe subintellectio huic, *non feci*, mentaliter addita, liberat à mendacio. Quoniam negat verum, & dicit falsum, idque fallendi animo: & in conscientia sua, novit esse falsum quod dicit. Et ubi oratio dissentit à mente, mendacium est. *Instant secundò*, Si innocentis occisio, & rei alienæ oblatio à Deo, in aliquo casu præcipiatur, potestne idem de mendacio dici, ratione finis, h. e. si mentiundo, animæ & corporis procuretur homini bonum & salus. Nihil enim certius est, quàm quod *eventualiter* saltem, bonum aliquod publicum possit per hoc procurari, & malum ei contrarium præcaveri. *Resp.* 1. Non quicquid potest ac vult Deus, id ipsum posse ac velle hominem. Voluntas Dei est prima ratio & mensura rerum. Hominum nullus circa divina dispensare potest, figere & refigere leges, unius ejusdemque sunt. Si Deus dispensat, non est dicendum quod permittat & approbet actus, qui adæquate & secundum omnes conditiones eorum, sunt contra legem naturæ, quod enim intrinsece malum est id nunquam directe præcipit, nec potest approbare. *Vide Psal. 5. 5. & 2. Tim. 2. 15.* Dico ergo falsum esse, quod unquam præceperit Deus furtum, homicidium &c. quatenus in decalogo prohibentur. 2. dico

dico, quamvis ablatio rei alienæ & occisio hominis sint quidem ma-
 teria furti & homicidii, tamen possunt esse sine formali furti & ho-
 micidii. Furtum Israelitarum Ægyptios spoliantium Exod. 11. Est
 actus à Deo permissus & præceptus, qui videtur quidem legi naturæ
 contrarius, non tamen est, si circumstantiæ & conditiones singulæ
 attendantur. Erant enim vasa Ægyptiorum loco mercedis Israelitis
 debita. At nemo potest contra mentem suam falsum dicere, sine
 formali mendacio, quia ut ait AUGUST. lib. 1. de mendacio cap. 3.
Nullum est mendacium quod non sit veritati contrarium. & cap. 40. *In-
 sentio bona si media sint mala, non facit rem bonam.* Idem in Enchir. ad
 LAURENT. cap. 22. *non ideo ullum mendacium putandum est non esse
 peccatum, quia possumus alicui prodesse mentiendo, possumus & furando,
 alicui prodesse, possumus & adulterando, nec ideo tale furtum vel tale A-
 dulterium, quisquam dixerit, non esse peccatum.* Horrent sane Chri-
 stianæ aures ab eo quod audiunt apud TOLET. lib. 3. Inst. Sac. cap.
 13. *Si quis pollutionem desideraret ob bonum finem, scilicet ob sanitatem,
 vel ad levandas tentationes, quibus interdum affligitur, non est peccatum.*
*Instant 3. Mendaciorum patroni, Principum (inquiunt) consilarii
 praxin suam mendacio officioso tuentur, in coelando Principum ar-
 cana. Medici commento excogitato decipiunt ægros, Iudices in reis
 examinandis, callida utuntur solertia, ducumque in bello stratage-
 mata indigent panacea, & auxilio artis æquivocandi. Resp. 1. In
 genere, in his ac similibus nihil esse quod mendacio propriè dicto
 patrocinetur. Ac primò quod attinet Iudices & Principum consi-
 liarios, distinguunt illi inter Strutinium ad veritatem eruendam, &
 inter subterfugium ad mendacium palliandum. PETRUS potest sine
 fuco aliquem tentare, propositum quidem coelando, non tamè est di-
 cendus patrocinari mendacio. Quod attinet belli duces, inter aper-
 tos & denuntiatis hostes sunt illa belli stratagēata valde licita. Qui-
 bus non profertur mendacium, sed occultatur veritas; ut alter alterū
 inopinatè adoriatur. Sic IOSHUA adoratus est HAIRAS, (Joshua 8.
 non mentiendo, sed quod moliebatur non manifestando,) denique,
 ut prius dixi, quamvis aliquando ficta narrent Medici ut sic ægrorū
 infirmitati consulant, tamen explicatio in fine adjecta, & non per-
 fida*

fida æquivocandi impostura, sanat omnia: si remediis vere mendaci-
bus fallant, non excusamus. *Instant 4.* Licitè aliquando utimur simula-
tione, Ergo & mendacio, quia quod est mendaciū in verbis, id est si-
mulatio in factis. Antecedens firmatur variis exemplis, eisq; non solū
Ioshue, Davidis, Iehu, sed & ipsius *Christi*, simulantis se velle longius
ire *Luc. 24. Resp. 1.* in genere *RAYNAUDUS. c. 26. Disp. pag. 775.* Con-
cedit simulationem quandam legitimam dari cum veracitate coherentem,
non usurpatam in ejus excidium. Quod attinet *Davidem*, multi excusant,
at ego injustam simulationem aliquando tam in eo agnosco quā in
Iehu, quæ fuit hypocrisis, & in verbis mendacium. Deinde quod ad
illud de *Domino*, dico, quod in ejus verbis nulla sit simulatio, veritati
contradicens. Sed est in gestibus habitudo veritati consentiens. Nam
sic se composuit *Dominus*, ut rectè notant Interpretes Orthodoxi,
tanquam longius iturus, nisi in contrarium vehementer instarent dis-
cipuli. Hi tales affectus, nil aliud significant, quam hujusmodi vo-
luntatem ex conditione suspensam; Sic se composuit (ait *AMESIUS*)
ut in discipulis affectum ardentiorē hospitalitatis excitaret: forte etiam
fuit ejus intentio ut ulterius procederet, nisi ad manendum ibi, à discipulis
fuisset invitatus.

Argu. 6. **E**ST *St VALENTIANI. Tom. 3. disp. 5. q. 13.* Si aliquis
non interrogetur juridice, in eo casu potest tam lici-
tè usurpare sua verba, ad significandū sensum quem vult, ac si sibi soli
loqueretur apud se; Sed apud se solum, potest verba quæ profert ac-
cipere eo sensu quo voluerit, sine mendacio; ergo & idem potest, si
illegitimè interrogetur. Ratio sequelæ est, quia per iniquam inter-
rogationem, ad nihil obligatur; Minoris autem ratio est, quia nemo
sibi mentitur. Sed *Resp.* Quamvis magna ex parte sit huic argu-
mento satisfactum hætenus, tamen quia hic Iesuita magis instat ac-
regeris aliis, juvabit immorari paulisper, ut instantiis obviam eatur.
Atqui hic primò neganda est major, quia qui alteri loquitur, debet
sic sua verba usurpare, ut possint ab alio intelligi, eo sensu quo ipse
loquitur, quo non præstito, sed directè cum intendat ut ne intelli-
gantur, eo quo ipse loquitur sensu, haud à mendacio taliter loquens
excusabitur. *Querit itaque primò, Estne indebita interrogatio, cau-*
sa

causa satis rationabilis, restrictionis. *Resp.* 1. Universum non videri, quia non est reddendum malum pro malo. Deinde quid si ea quæ dicta est indebita, sit verè debita. ? Sed pressius, dato quod ea interrogatio sit irrationalis, & indebita, tamen Ethicè oportuit clarè, apertè, rotundè ac simpliciter respondisse, at nondum æquivocasse vel restrinxisse. Talis enim interrogatio nunquam efficiet aut eliciet, quod verbis absolute neges *factū*, cum satis tamē noveris esse verum. Certe hæc suppositio, adeoque limitatio, *rationabilis causa, irrationalis interrogatio*, tam laxos præbet fines huic fallaciæ, & tantum famulatur huic infami novæ arti mentiendi, ut ex omni occasione, in omni negotio, possit locum habere apud illos scilicet, qui credunt se habere rationabilem aliis illudendi causam, quod necessariò secūtrahit humani convictus destructionem. *Inst.* 2. Quemadmodum quæ joco dicuntur, neminem fallunt tanquam seriò dicta, eo quod sciantur joco non seriò dicta esse: pariter & restrictiones mentales adhibitæ in materia debita, non fallunt proximum. *Resp.* Magnam esse disparitatem inter ea quæ joco aut figurate dicuntur, & inter ea quæ mente restringuntur: illa enim signis quibusdā externis talia esse produntur, & quæ dicuntur figuratè, ex usu communi significationem habent notam: At mentaliter restricta, cum quæ talia sint inconceptibilia ab altero, non secus fallunt, quam si apertè cum *mendacio* dicerentur. Quod attinet *mendacium jocosum*, quamvis per id, non tam astrui videatur auditori persuasio *falsitatis*, quam ignorantia alicujus *veritatis*: attamen cum in suo genere fallat, (aliter enim significat, quam res est,) idcirco ex hac parte non vacat culpa. *Vide Rivet. ad Exod. 20. p. 408.* Deinde qui coram aliis jocatur, vel qui ex professo nugatur, ille nihii cuiquam testatur, nec proficitur se testimonium dicturum: & interrogatus tenetur ad verum dicendum. Denique in his internis mentalibus restrictionibus ac locutionibus, nullæ sunt circumstantiæ, ex quibus auditores possunt intelligere mentalem illam interpretationem, quam Æquivocator sibi reservat. *Instant* 3. Errorem non semper esse peccatum in eo qui erret. Ergo potest concipi in animo alterius sine peccato. At si quod hic esset peccatum, id esset mendacium. *Resp.* 1. Quod peccatum

non concipiat ac gignat peccatum, est inter *'aduvata'*. 2. Quicquid de Antecedente, Consequens est falsum; nam nunquam culpā vacabit, qui sciens ac volens alterius animo verbis mendacibus inserit & ingerit errorē; ergo distinguo inter errorem involuntarium & voluntarium, illum aliquando posse esse sine peccato saltē actuali, concedo. Puta si sit invincibilis, hunc non posse esse. Quæras, an sit aliquis, qui nollet secum agi candidè. ? *Resp.* cum RAYNAUDO, aliena voluntas semper excludet ambiguas & restrictas locutiones. *Instans* 4. Estne omnino innoxium mentiri pro vita proximi conservanda? Eadem hic repetitur cantilena, eadem est recocta Crambe. *Questioni respondeat* AUGUST. Ibid. *Non est id committendum pro cuiuspiam vita corporali, ut suam ipsius occidat animam.* Additque, si forti animo, & ut Christianum decet, fueris, inquires, ubi ille quidem sit, novi, at non prodā, vos facite quod volueritis, quare res potius committenda Deo est, quam ne mentiare. At *Iesuitica aliis natura placita sunt.* Audite LESSIUM Tom. 2. Demonst. 9. de Antichristo. n. 35. Si Sacerdos (inquit) interrogetur à Iudice Laico, non teneri reum ad mentem Iudicis respondere, sed posse verborum artificio, absque tamen mendacio, se discrimine eripere: At si à Iudice suo interrogetur, non est fas ea uti. Hujus vanissimæ distinctionis ratio est hæc. Quod Sacerdos ne in criminalibus subsit jurisdictioni civili, vel potestati Laicæ. At cum hic supponatur non supponendum *'ex cōsuetudine'*. Quò adhuc clarior reddatur causa. Estne multū discriminis inter has duas responsiones ad sua quæsitā. ? *Iesuita* interrogatus, an sit talis, dicet, quod licitè respondeat negative, propter mentis additam nullumque subesse mendacium, dato quod nullum sit vel ullius circumstantiæ signum, quo, quod intus actacite concipit, manifestetur. Deinde supponamus quod in Emporio, emptor frumenti interroget ejusdem venditorem, An frumentum habeat. ? (puta postquam vendiderit totum, quod erat venditurus, reservato sibi necessario.) Si venditor respondeat, non habeo, non mentiretur, quia ex circumstantia personarū intelligitur talis sermo de frumento vānali. Et qui ex circumstantiis vult intelligi, ille non occultat veritatem, neque interroganti vel audienti illudit, quia ex circumstantiis res est clara: at manifestum esset mendacium si

negaret sua verba intelligenda esse, prout ex circumstantiis concipiuntur. Sed nostri Ori-mentales, distinctè rogati, an æquivocè loquantur, à suis edocti magistris, quum maximè æquivocant, solent illud negare. *Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?*

Argu. 7. **P**Ræter alia, tria sunt *Prophetica Enunciata*, in quibus triumphant, quasi in istis nec *Deus* nec *Propheta* Possent à mendacio defendi, sine *Panacea* æquivocationis. *Primum* est 1. *Sam.* 16. 1. 2. Afferit *Samuel* se *Bethalem* venisse, ad sacrificandū Domino, cum tamen vere eò venerit, ut *Davidem* in regem ungeret. *Secundū* est *Iona* 3. 4. in quo *Ninivitis* denuntiatur excidiū intra dies XL. at non sunt excisi. *Tertiū* est *Isai.* 38. 1. Ibi certa denuntiatur *Hezekia* mors, attamen diu postea vixit. Sunt de *Casnistis* ac *Scolasticis* nonnulli, qui prædictis sic medendū censent, concedi, posse Deum mentiri, quamvis nobis illicitum sit, nisi ex speciali divina concessione; At *SUARESIO*, *VALENTIANO* & alijs hæc responsio non placet, qui docent Deum, ne de potentia absoluta posse mentiri, quippe quod omne mendacium sit suā naturā & intrinsecè malum, ideo nec mentitur Deus, nec cum alijs, ut licite mētiātur, dispensare potest. Hæc non est medicina dolori. Itaque in genere *Primo* sic respondeo, in allegatorum nullo est mentalis reservatio: per quam verba in se falsa, reducenda essent ad verum sensum: quia in illis dicta ac prædicta simpliciter intellecta, erant vera. Deinde dico, quod in horum nullo, opus fuit ad mentem interrogantium respondere, modo, ut loquantur, debito: nam nemo ipsos interrogabat, sed ipsi assertores, quantum, quousque, & quod volebant, exprimebant. Denique concedi, annotante doctiss. *PRIDEAUX* quod in his similibusque instantiis, veritatis aliqua pars prudenter & in cautelam fuit occulta, idque pro tempore, at nihil fuit prolatum quod ex insidiis verificaret mentalis reservatio. Vide & locum parallelum *Ier.* 38. 27. At in specie ad singula sic Respondeo, & ad *Primum* sic; *Samuel* id ipsum re præstitit, quod verbo dixit, nulla cum suadebat necessitas ut quid ulterius esset factururus, indicaret. Alterum quidem adventus sui finem non evulgavit, at nihil hic fuit, quod excuset mentalis reservatio. Quod *Secundum* attinet, interminatio facta

Iona, notam omnibus inclusit limitationem. h. e. dubio procul pertinerent, nisi poenitentiam agerent. Monstrat *Propheta*, quid ipsis expectandum erat juxta ipsorum merita, at non quid immutabiliter esset futurum. RAYNAUDUS disp. p. 718. sic explicat, pronuntiatio *Ionæ* vera fuit, in sensu verborum formali & præciso, quatenus scilicet sensus verborum erat, subvertendam Civitatem, nisi Cives mentem mutarent, & converterentur ad Deum. Notum illud, minæ & terrores legales sunt conditionales, vide Annot. Angl. ad locum. Tertius ille *Isaiæ* locus, (*morieres & non vives*,) hunc geminum poscit sensum, in ordine causarum secundarum ad suos effectus, est morbus tuus incurabilis, lethalis: ac hic de eventu nihil peremptoriè decernitur: nam sic omnis spes exorandi Deum fuisset *Hezekiæ* præcisa. Satis intellexit Rex mandatum non excludere omnem limitationem. vide *Diodati*. At, inquiunt, interminatio facta *Ionæ* & prædictio facta *Isaiæ*, quamvis videantur poni absolutè, attamen non secutus est eventus. Resp. Negatur sic poni, nec ulla necessitas erat, nisi in casu impoenitentiae vel mediorum contemptus. Deinde datò quod hujusmodi cōnationes enuntientur absolutè, attamen naturâ suâ etiam sic intimatae, conditionatae sunt: aliàs ad desperationem potius fuissent redacti, quam ad poenitentiam & Preces, *Hezekias* & *Ninivite*. At hic est una eorum Instantia non omittenda. Sacramenti sumptione obstringimur ad silentium, etiam conspiratione contra Reges. Quærit MOLINÆUS recte an sacramentū hoc est incitamentum proditiōis? &c.

Argu. 8. CHRISTUS ipse (inquiunt) multoties æquivocavit, idque vel octies, in illo uno capite, *Iob. 8.* (sic enim blasphematur personatus *Parsonius*) deinde, aiunt nemo rite expendens illa Domini verba, apud *Matth. cap. 24. 36.* & *Marc. 13. 32.* Non agnoscat, quod in illis Domini verbis lateat supplementum mentale. Ad hæc omnia in genere sic regeo primò illud TOLETTI ad *Iob. 16. 12* Per multa in Scriptura dici, quæ restringenda sunt, secundum circumstantias rerum, temporum, personarum, finis, scopi, &c. in quem referuntur. Sic Christus nota fecit omnia discipulis suis, quæ pro ipsorum statu & conditione præsentis, ipsos audire oportebat. Secundo dico, quod in istorum nullo, Christo opus fuerit æquivocatione. Quia

in locis memoratis, neque est confessionis secretum, neque fuit interrogatio facta (ut aiunt) contra & præter jus, neque fuit injuria illata Christo, neque ulla alia rationabilis causa cogens Dominum ad *panaceam* supplimenti mentalis. Denique cum eodem *Pater* *DEAUX respondeo*, ab obscuritate vel ambiguitate ad falsitatem, ridicula est consequentia. Sufficit enuntiata ista aliquo sensu intelligibili in se esse vera, non requiritur, ut ab indignis statim intelligantur. Opus quidam erat diligenti animadversione, at neutiquam fraudulentâ mentalis reservationis ex cogitatione. Quod attinet famosum illum *Matth. 24. & Marc. 13. locum*, Christum ignorasse *judicii diem*. Dico primo, hinc non reperiri eas condiciones, quas ad licitam (sic vocant) Iesuitæ requirunt, æquivocationem. Secundo, prætermittâ illâ quadruplici Patrum ad hunc locum expositione, dico primo, quod filius ut homo eò loci opponatur patri ut Deo; Filius hominis non novit. h. e. quâ est filius hominis. Nemo quærebat an nullo modo nosset, nam sic non absolute negasset. Summa est, neminem id scire, scientiâ humanâ vel angelicâ: quia futura talia, solâ divini revelatione cognosci possunt. Quamvis enim Christus nullâ laboraverit ignorantia culpabili, sive praviæ dispositionis, ac privativâ: tamen non fuit alienum à statu humiliationis, & qua homo fuit, ut laboraret ignorantia puræ negationis, vel quarundam rerum nescientiâ, quas postea glorificatus perfecte sciret. Deinde retorqueo, si ideo dicetur *Filius* nescire, putâ, *ut revelet, vel ad dicendum, tum & Pater nesciet*, quoniam non revelat, atqui sic nec Pater erit Omniscius. Instant, at de Patribus quidam sic interpretantur, putâ *AUGUST. HIERON. BASILIUS, THEOPHYLACT. h. e. istô in mente retentô non ad dicendum. vel, horam novit; sed novit sibi, mihi autem nescit. Resp. 1.* At de patribus quidâ aliter interpretantur, ut *CHRYSOST. EPIPHANIUS, CYRILLUS, NAZIANZENUS, THEODORETUS, &c.* Imo & post eos *MALDONATUS ad locum. p. 495.* Deinde, quando dicitur, *ἡμεῖς οἶδον ἡμεῖς οὐκ οἶδον*. diversa sanè est significatio verbi *οἶδον* apud scriptores Criticos, apud quos denotat tum & cognoscere simpliciter, tum & efficere ut alii cognoscant. Certe Patrum nemo unquam somniavit restrictionem mentalem. At illi, quod de eis recte

notat Bodinus ad Eph. 5. p. 585. *Sensum aliquem concipiunt ac reservant, quem nullo modo cupiunt auditoribus innotescere, sed potius aliquid ab eo diversum, vel illi omnino contrarium.* Quod rectè ipsū probat MORTON in sua resp. ad modestam resp. pag. 3. cap. 11. Certe Christus non sic fuit Agnoscitur. Audiamus modernorum Theologorum ad locum judicium. De Deo ad Matth. 24. Sentit, quod in Græcis Exemplaribus (*neque filius*) non fuerit ascriptum: & quod neque Syrus, neque Arabs agnoverit. Et quidam credant, ex Arianorum corruptione irrepsisse id. FORBES. lib. 3. cap. 20. §. 37. Inst. Theol. Rectè probat Bellarmini & Gretzeri ad locum, expositionem, esse à sacro textu alienam, inductivam in ruinam, & in Christum contumeliosam, quam doceat subesse sermoni Domini conditionem tacitam non obviam ac perceptibilem, sed imperceptibilem & à proposito alienam, latam quæ aperit januam doloſitati, quæ est fraus quadam in verbis, aliud promendi, aliud sentiendi, inquit AUGUST. in psal. 49. — Hæc expositio introducitur diabolicam illam mentiendi artem, & sacrilegè arcessit nefaria istius artis patrocinium ac magisterium ab ipsa veritate divina, — neque ullum mendacii ac veriloquii relinquit serium & honestum discrimen. — Et omne veri ac falsi iudicium labefaciat. — Sic peribit omnis commercii inter homines, omnis iudicii, omnis doctrinae certitudo, omnis confessionis necessitas, inanesque erunt Martyrum passionēs. Et Orthodoxi communiter docent antiquos Catholicos patres respondisse, Christum tunc verè nescivisse diem illum secundum suam humanitatem, nescientiā propriè dictā, quæ erat inter τα' φωνα' καὶ τα' αδιαβλητα' α' αθη. vide & Janium ad Bell. lib. 4. de Christo. Ignorantia, inquit, Christi negativa; non nisi æquivoce fuit defectus.

Argu. 9. **B**ECAN. Tom. 2. in tract. de fide Hereticis servanda, stomachatur & indignatur, quod hæc fallendi ars dicatur *Æquivocatio Iesuitica*; & p. 79. Afferit Iesuitas idem in hoc puncto docere, quod alii Catholici, nimirum, male fieri, si aliud mente reconditum habeas, aliud verbo significes. At Resp. primo, optima ratio est, cur hæc nova mentiendi ars vocetur *Æquivocatio Iesuitica*, cum à Iesuitis præcipue approbetur, nec infrequenter ab ipsis exercatur.

ceatur. Deinde dico, Iesuitas esse crassos hypocritas, ovina candoris veste, vulpinâ contegentes, qui uno in loco, candorem & veracitatem, magnificis verbis commendant, putâ in contractibus, at in alio casu, habent æquivocationē pro licita, putâ si iudex non juridicē procedat. Quoniam verò hæc elusio fuit suprâ abunde refutata, jam immorari erit superfluum; tantum subdam miseram S. Scripturæ distortionem ipsis usitatam, si reus à iudice prematur ad verum fatendum. putâ illud 2. Sam. 24. 14. *Incidamus quaso in manus IEROVÆ; nam magna sunt miserationes ejus; in manum autem hominis ne cadamus.* At inquam ego; An malo Ethico præcavendum est physicum? An non horrendum est incidere in manus Dei Vivi Heb. 10. 31. Denique AUGUSTUS THUANUS lib. 135. Hist. Univ. p. 1214. fideliter enarrat quod *Eudamon Ioannis in Apologia pro Garneto*, publicatâ & approbatâ à *Claudio Aquaviva Generali societatis*, defendat & explicet æquivocationis doctrinam ex scripturis, patribus, scolasticis, Thomistis. Vide etiam in ejusdem supplemento, *Antonii Arnoldi orationem ad Curiam Parisinam*, & eandem apud IUNIIUM Tom. 1.

Argu. 10. (**Q**Uam in nos cudunt mentalis restrictionis fabam agmen-claudat.) LESSIUS, RAYNAUDUS, PARSONIUS, EUDAMON, BECANUS, familiari sodalibus calumniâ, peragunt nos maxime reos hujus infamis artis. BECANUS l. 5. Man. c. 21. acriter invehit in *Reformatos*, quod hac verbo & factis ad decipiendum utantur. Audiam⁹ ipsius quatuor instantias quibus probatū dat, quod hac maxime, in re sceria utamur. *Prima*, si à *Calviniano* quæras, *Utrum Christi in cœna præsentia sit realis & vera?* Respondebit affirmative, sed mentaliter restringit ad cœnam in coelis; quasi in hac sola, sit Christus vere & realiter præsens: non verò concipi sic, de ea in terris. *Secunda* est, si ab eo quæras, num Pontifex sit caput Ecclesiæ? Resp. affirmative. At subintellecō, *Christum solum esse eum Pontificem.* *Tertia* est. Si quæras, num Ecclesia possit errare? Resp. negative, quia hîc intelligit solam triumphantem. *Quarta* est, Si quæras num juraverit Regi juramentum fidelitatis? Respondebit affirmative; *Sed cuinam Regi putâ Regum, & Domino dominantium.* At regero primò. Hic necesse fuit BECANO Pantamimo, parasito, impostori

postori robur & æs triplex circa pectus, qui oestro Menippico percitus, tantâ securitate potuit mendacii exagitator, foedis tamen mendaciis toties ipsam *veritatem*, in sanctis Dei servis lacerare, proscindere. Nam nihil verius est, quam quod *Orthodoxi* in omnibus suis responsionibus ad hæc hisque talia provocent ad verba prolata, ostendantque eum in illis extate sensum, quem ferunt verba, & quem lector attentus & auditor circumspectus de facili eliciat: nulla autem premuntur necessitate recipiendi semet ad Chimæras mentales, ut sic mendacio colorem obducant. His talibus depellendis ac refellendis immorari esset operam oleumque disperdisse. Ut verò hæc nobis objectarent, seipsum propius conspiciat haud oportuit. Nam quis *Verri* fut. ? Aliqua tamen paucis regerere juvet. Et ad *primam* impactam calumniam sic, asserunt *Orthodoxi*, quod in ea quæ interris celebratur cœna, sit vera, realis, spiritualis, & objectiva Christi præsentia: utut non corporalis, non carnalis. Quod ad *Secundam*. Negamus ullum aliud esse Ecclesiæ sive militantis sive triumphantis, sive visibilis, sive invisibilis, sive catholice sive particularis caput, præter *Christum Dominum*: qui corporis mystici sui *Caput Physicum* dicitur, quod attinet gratiæ influxum: cum etiam *Morale Caput*, quod attinet directionem, regimen, &c. Quod ad *Tertiam*. Nos rotundè ac sincere prædicam⁹ eam Ecclesiā esse infallibilem, (sive sit visibilis, sive invisibilis) quæ vera est, (uti loquuntur) *veritate essentia, veritate integritatis, & veritate perfectionis*, quodque hæc talis, ne utiquam erret in fundamentalibus. Quod ad *Quartam*. Orthodoxorum nemo est (quod sciam) qui sic vel scribit, sentiat, loquatur. Reddimus Cæsari quæ Cæsaris sunt, &c. Obsequimur prout jure tenemur, juxta illud, quod est *Rom. 13. 1. 2. 3. & 1. Pet. 2. 17. Sed quis tulerit Gracchos de seditione querentes.* ? Audite, quæso, Gallorum ingenuorum judicium, de vel ista una *Apologia P. Cottoni, pro Jesuitis. In Continuat. Hist. Univ. Thuani, lib. 3. p. 101. ad ann. 1610.* quod tota sit Amphibologica, æquivocationibus & vocibus ambiguis contexta, ut videatur esse *Mystica* quædam *Cabala*, quam ij solummodo capiunt, qui *Jesuitarum* sacris sunt initiati. Notum satis est, quod de *Priscillianistarum* regulis hausit *Albinus Confessor*, & de *Eleusiniis*.

Eleusiniensis sacris valentinianis. Iura per jura, secretum prodere noli.
 Quid & vulgatus, vel magis tritum illò *Politicorum*, linguâ juravi,
mentem injuratam gero? Quod quàm quadret in modernos æquivo-
 catores nostros, vide *Riveti Iesuitam vapulantem*, cap. 12. 13. Notat
Sanderson, & recte, præl. 7. §. 34. in omni voto aut juramento sub-
 subintelligi debere illam conditionem *Si domino papa placuerit*. Quâ
 mansueti sint ac benigni, in reges ac principes, eorumque mandatis
 obsequentes, audiamus primo ex *MARIANA*, in suo libro de Rege &
 Regis institutione, mihi inter alias est hæc execranda propositio, qui-
 libet Tyrannus potest ac debet, licitè & meritorie à quocunque cliente, aut
 subdito suo quavis ratione occidi imprimis clandestinis insidiis, proditio-
 nibus, assentionibus, & alijs similibus, & non obstante fide aut jure ju-
 rando, quo subditus tyranno obstrictus est: neque in hoc casu sententia aut
 mandatum Iudicis cujuscunque subdito expectanda est. Deinde ex *BE-*
CANO discamus, in *Controv. Anglic. & q. 3* Canes inquit, sunt Re-
 ges & Imperatores, igitur quamdiu hi fidi sunt & exercitati, pastori ad
 manum adesse debent: si si languidi, otiosi, inquieti, rabidi, si ovibus mo-
 lesti esse incipiant, mox à Pastore submovendi & ab officio repellendi sunt.
 Ex horum Gymnasiis Officinis & Tabernis, quot prodierint Parricidæ,
 contestantur *Barclaii, Molinai, Riveti, Aurelii* defensoris scripta pub-
 licata. Quod si jurè possent, nos Orthodoxos, qui vere reformatam
 profiteamur religionem, tam horrendorum Parricidiorum insinua-
 rare, idque sub velo restrictionum mentalium, tum etiam in nos
 quadraret meritò, quod non minus vere quam eleganter est à *LUCA-*
NO expressum.

Rheni mihi Cesar in undis

Dux fuit, hic socius, Facinus quos inquinat, æquat.

Si qui *Corachi & Shebachi*, molitiones injustas in potestates superemi-
 nentes moliti & aggressi sunt, non est quod per istorum perduellium
 latera petantur in officio debito manentes, veritatis pacisq. amantes.
 Vel ut quæ iniquè perpetrata sunt à factione quadam Henotica usur-
 pante prævalente, remotâ tamen à conscientia publica, impulerentur
 omnibus & singulis. Quid injustius illo, unius ob noxam, ut omnes
 luant? Quomodo occisi erant *Henricus Valesius, & Henricus Bor-*

bonius? Respondebunt Jesuita tanquam privati homines, nam in iure subintelligunt quod erant excommunicati, adeoque non amplius Reges. Vide Voet. part. 2. p. 838. quatenus hæc societas sit, incompatible cum politiis reformatis. Qui exacte his incitoribus τὸ φινωδῆτι procuravit.

SECTIO TERTIA.

Probatum nullum dari posse usum legitimum locutionum mentaliter restrictarum.

Robationibus nostris quatuor præstruo fundamenta pernecessaria.

Primum. ad virtutem veritatis pertinere, ut unusquisque saltem se exhibeat externe per signa, quibus mentem aperit suam, qualis revera est interius.

Secundum. Omnem responsionem quadrare debere in postulationem cui tribuitur, proindeque vel esse ipsamet propositionem interrogatam, vel ejus contradictoriam.

Tertium. Quod ambiguitates illæ quæ unâ tantum parte usitatæ significationis alterâ plane inusitatæ, (quales apud Anabaptistas & Antinomios usitatæ sunt) nullo colore defendi possint.

Quartum. Quamvis dicatur vulgo, necessitas frangit omnes leges, ei cedendum, ut magnum humanæ imbecillitatis patrocinium: tamen vere nihil est moraliter necessarium quod non sit honestum & justum. Deinde si sceleri obtendas fatum, hoc pariter & jugulo. Deque recte TERTULL. *Delinquendi nulla est necessitas, quibus una necessitas est non delinquendi.*

Ratio prima. Qui præ fert voluntatem respondendi ad mentem interrogantis, nec tamen ad eam respondet, is mentitur. At qui exhibet

hibet responsum ambiguum, præ se fert voluntatem respondendi ad interrogantis mentem, nec tamen respondet. Ergo mentitur. E. g. Interrogatur PETRUS *an sit Sacerdos?* Dilerte secundum eos respondebit, imo jurabit se non esse Sacerdotē, cum hoc addito mentis, *Se non esse sacerdotem, vel qualem se esse desiderat, vel non esse ad dicendum, vel se non esse Apollinis.* Nos affirmamus eum hac ambigua & restricta locutione esse mendacii reum. Nam hic est, tum materiale mendacii, quando negat id quod est: est etiam ejus formale, quia hac sua negatione intendit falsam opinionem in mente audientis imprimere. Respondent illi, eam propositionē non esse falsam, quia unica tantum est enuntiatio, quæ partim exprimitur, partim mente concipitur: hæc autem juncta vera est, h. e. non sum Sacerdos Apollinis, non ad dicendum. Regero ac dico, hoc ipso eos jure mendacii postulari, quia quamvis verum sit quod respondens clausum habet in pectore, tamen quod ore promit, mendaciū est. RAYNAUDUS cap. n. 4. 7. *disput. de verit.* Negat Majorem nostri syllogismi. Nam si is (*inquit*) qui exteri præ se fert voluntatem respondendi ad interrogationem, aliò tamē convertat responsum, justa ex causa, neque mentitur, neque ullo modo peccat. Sed quæro quænam est ea justa & idonea causa, quæ ad nauseam subinde repetit? Credo certe talem inconceptibilem esse, nam esset adversa veritati proximum interrogantem respicienti, adeoque sic esset causa injusta, inidonea, & irrationabilis. Replicat PARSONIUS *Jesuita*, studium seipsum conservandi, ut periculum evadat est causa satis justa & rationalis. Cui remedio optimè occurrit PRIDEAUX lib. 10. Annon sic æquivocans intendit alium fallere, ad seipsum liberandum? Ergo utcunque finis primò intentus sit ut *periculum evadas*, tamen intermedius est, ut *fallendo evadas*. Latroni dicenti se non grassari ut viatorem spoliet, sed ut propriis consulat infirmitatibus, regerat recte Iudex, non te damno, quia tibi prospexisti, sed quia furari voluisti eò. Nam non sunt facienda mala, ut eveniant bona. Hæc talia remedia videntur non tutiora sed ipsis malis graviora. Ut quis sibi fallendo medeatur, nemo non peccatum agnoscat. Audiamus HALENSEM p. 2. q. 122. Memb. 1. *Licet ulterior intentio sit juvare proximum, vel seipsum, nihilominus citerior intentio, est*

intentio fallendi, & quoad hoc dicetur mendacium: illa enim intentio per se respicit sermonem, altera vero intentio per se respicit voluntatem, & non per se, sermonem. Sed pressius examinemus quam paratam habeant vel habere possint defensionem, quâ se à mendacio perjurioque liberent. Itaq; κατὰ πρόδα sequamur, ac ad hoc, quod est horrendum ac insolens Christianis auribus quod dicunt Iesuitæ, Audiatur vel unus VALENTIANUS Iesuita, Tom. 3. disp. 5. q. 13. p. 2. pag. 1044. (*Neque etiam vanè usurpat nomen Dei, siquidem ad se vel sua tuendum id facit.*) ad quod probandum, præsumunt, ut dixi, ex oratione verbali & mentale unam confici orationem integram compositam, in qua tota conjunctim acceptâ nulla sit falsitas. Probationem cachinno accipiendam sic audiatis. *Sicut in orando si quis illa tantum verba ore proferat, (panem nostrum quotidianum) at reliqua illa, (hodie da nobis) mentè tantum cogitaveris, poterit illa integra oratio tantum licita esse, tum & Dec grata: cur queso non idem liceat in iuramento?* Respondeo primò ad assertionem, deinde ad rationem allatâ. Quatenus limitatio logicè admitti debeat hætenus ostendi, quantum vero δὲ δὲ πᾶσι supplementum mentale quo utuntur Amphibologitæ, distet à debita limitatione logica, cuius intuitu satis patet. Supponi quidem potest quædam limitatio in colloquiis vel ex communi colloquentium consensu, vel ex aliis in medio circumstantiis positis. Quid notius ac communius, quam quod in disputationibus pirasticè non theticè proponuntur falsa, in quibus falsa sic proferuntur ut veritas eruatur, quæ tamen parasangis multis distant à supplemento mentali? Secundo respondeo cum SANDERSONO, hac defensione (*Si adsit idonea causa*) prorsus labefactari omnem iudiciorum, contractuum, ac promissorum fidem: Si enim in hac ratione aliquid esset ponderis, evinceret non minus licere, talibus uti reservationibus apud Iudicem competentem & suum (uti loquuntur) & in re debita (utut hîc, velle videntur excludere restricta omnia) quam apud Iudicem non competentem & non suum, & in re indebita. Quoniam oratio ex verbali & mentali (fictalis posset admitti) est prorsus utrobique ejusdem veritatis & falsitatis. Dicis negative *Non sum Iesuita*, subtrices, *ut tibi dicam*, hic affirmas quod negaveras

negaveras re. Certe hæ duæ propositiones, *Sum Iesuita: non sum Iesuita ad dicendum*, contradictoriæ sunt, non una alterius limitatio. Nec obtentus finis, ut supra ostendi, tollet fallaciam. h. e. ut me Iesuitam esse profitear, ut me reum exhibeam. Nam non quæritur, in quem finem, sed *An sis*? Est hic aperta fallacia diversarum responsionum in illo mixto, uni quæstioni simplici, quarum prima est mendax, altera impertinens. Deinde quis tam non catus, si reus absolvatur à reatu, non protinus sentiat, & judicet, hic est Iudex incompetens? Hujus monstrosæ assertionis rationi respondeo verò distinguendo. Orationem ex verbali & mentali compositam admittendam, si quis solus secum commentetur, cum meletemati privato perinde sit, quo utare λόγος: vel si cum solo Deo res sit, ut in oratione & gratiarum actione. At ubi cum homine negotium est, ubi cum Iudice in foro exteriori, ubi est juramenti & testimonii ferendi usus, in quo recta dictat ratio, ut ab aliis tum audiaris tum intelligaris; Certe in hoc casu nullum enuntiatum mixtum ex verbali & mentali (sic vocant) admitti potest. Discriminis ratio hæc est, quia unicuique tam notum est quod intus in pectore gestat, quam quod verbis palam enuntiat. Aded ut in hoc casu, perinde sit si ve partem enunties orationis, si ve totam. At cum cordium cogitata nesciant homines, nisi quatenus sermone significantur, aliove externo iudicio exprimuntur, orationis veritas & falsitas ex eis solis æstimanda est, quæ audientibus aliquid testari possunt. Itaque hic habeatur ratio verborum prolatorum, non autem mentalium restrictionum. Quod Deum καρδία γυνώσκει attinet, huic omnia sunt perspectissima. Summa sit. Hæc talis propositionum mixtio fuit omnino incognita veterum simplicitati, cujus scilicet una pars mente suppressa lateat, quæ reliquæ partis expressæ sensum prorsus evertat, tantum abest ut ei consentiat. Audiatur Bodius ad hoc appositissimè. Ad Eph, cap. 4. 25. p. 583. *Mentalis autem reservatio, inquit, non potest esse signum ad quidvis alteri exprimendum: sed potius tendicula ad alium quocum tibi res est fallendum. Et ut spelunca in qua lateat impostor & unde aliis struant insidias, & in rectos corde jaculetur.* psal. 11. 2.

Ratio secunda. Fundatur in selectioribus quibusdam Scriptura testimonis,

stimoniiis, quibus non solum, omnis dolus, simulatio & mendacium expresse prohibentur. uti *Levit. 19. 11. Psal. 12. 2. Prov. 21. 22. Eph. 4. 5. Apoc. 21. 8. & cap. 22. 15.* Sed & illi perstringuntur, qui in ore suo loquuntur pacem, in corde verò ponunt & struunt insidias. Vide *Ierem. 9. 8. Rom. 1. 29. Ierem. 7. 8.* quales erant *Iudas, Demas, Ananias & Sapphira.* Deinde cum abrenuntianda sint τὰ κρυπτά τῆς αἰσχύνης ὡς πατέρον ἐν πανουργία; Denique cum inculcetur *Ibid. 2. Cor. 4. 2. 3.* ut in manifestatione veritatis, nosmetipsos cōmendemus non tantum coram Deo, sed apud hominum conscientias; hoc ipso illud supplementum mentale est eliminandum & abrenuntiandum. quo nihil proficitur, nisi in veritatis occultatione, & mendacii artificiosi professione. Huic incommodo ut prævicerent, undique convecta sunt Iesuiticæ subtilitatis plaustra. Nos ad examen & incudem revocemus tria præcipua ipsorum subterfugia. Primi assertor est EUDÆMON in Apologia sua pro GARNETO confessore & proditore. Tum, inquit, permittenda est equivocatio (non obstantibus Scriptura locis in contrarium) quando iusta regendi necessitas ita premit, ut cum respondes, fugias tamen conscientiam ejus, qui arcani resciscendi nullum jus habet. At regero primò BECAN. lib. 5. Man. cap. 21. concedit, quod Iudex juridicè procedens secundum ordinē juris, habet jus arcani resciscendi. Si quæras, quid si non recte procedat? Responsionibus prioribus tantum superaddo; reus, testis vel actor, non est iudex, an hic legitimè procedat; deinde subjicio, quod in causa simili objicit CAMPIANUS Iesuita, ratione sua sexta. Quid est hoc ipsum recte? Hoc est, arbitratus tuo, nihilne pudet labyrinthi? At regeret adhuc EUDÆMON, crimen est arcanum, adeoque si negaverit se patrasse, quamvis vere patraverit, non tamen mentitur. Huic Cacodæmoni retorseris, ipso sceleris molimine creditur esse pius. Cōcedo quod arcanorum simpliciter talium, nullum est iudicium externum: sed si sit vel fama contra reum, vel iudicia competentia, vel semiplena probatio, non est quod reus utatur πανουργία. Ita Causidici, statuunt. Sed audiamus MALDERUM, de abusu restrictionum mentalium, cap. 8. Quid enim prodest tibi veraciter loqui, quando oratione mixta ex cogitatione & eloquio, veram propositionum tibi effers, quā
mutiles

mutiles proximo, sic ut non nisi falsum efferas? Hoc non est veritatem proximo loqui, sed mentiri, recocto in mente mendacio. Mentitur quicumque dicit se non vidisse, quum viderit, si recognoscens hoc mendacium, dicat se vidisse, sed non Romæ cum Capuæ viderit. Quid aliud agit, quam quod mendacium suum mente confirmat, dicendo in mente, vidi, cum effatus sit proximo, se non vidisse? addendo, non Romæ, non corrigit mendacium, quia si corrigeret, sibi tantum corrigeret, sibi autem non corrigit, quia nemo sibi mentitur. — Et postea, subdens; probat, eam mixtionem ex mentali & verbali repugnare simplicitati, adeoque veritati & sinceritati, adeoque esse fermentum contrarium azymo sinceritatis, ideo Iacobus in suo cap. 3. bene, hanc duplicitem corripit, — ibidemque probat abunde contra ZANCHES, nullum esse exterius prolatum sermonem, qui verificari possit, cum aliqui sit falsus, solâ additione vel restrictione mentali nisi aliud accesserit. Perpendamus subterfugium secundum. Dicunt, quod inter locutionem externam & restrictionem mentalem, sit nisi sensus disparatus non vero contrarius. At non sic elabi possunt, quin sit etiam hic commissum mendacium. Quia omne disparatum infert alteri repugnantiam. Utpote si quis de SOCRATE dicat, quod tamen de PLATONE intelligit. Dico cum eodem MALDERO, illud effatum repugnare virtuti veritatis & simplicitatis, & quod proprie illorum sit, qui dupliciter, h. e. in corde & corde loquuntur, imo potius viderentur opponi contrariè, quia in responsione, se mutuo destruunt. Subterfugium tertium est Azorii Jesuitæ. lib. 11. cap. 4. Inst. Moral. & aliorum quorundam Incrustatorum, affirmantiû æquivocationem verbalem esse licitam, negantium vero mentalem restrictionem esse licitam in ullo casu. Nec nobis licet, inquit Azorius, etiamsi contra ius fasque omne interrogemur aliquid mentis cogitatione concipiendo, in aliud detorquere, nunquam enim fas est, mentiri. &c. Sed licet in respondendo uti ambiguis verbis. E. g. Sacerdos interrogatus de his quæ in confessione audivit, potest jurare se non scire, quia quod audivit & novit, fuit ut Confessor & ut Minister Christi: Itē inquit, reum consciunt sibi de occulto crimine patrato posse jurare coram Iudice, se non commisisse, &c. Hæc hisque talia refert ille ad æquivocationem verbalem, non vero ad restrictionem mentalem. Sed Respondeo, quod

dat *Azorius* una manu, alterâ aufert, nam latissima hæc porta æquivocationis licitæ introducit restrictiones quasvis. Imo prout ille & sequaces semet explicant, hi duo novi mentiendi modi reapse cōincidunt. Quod attinet duo exempla allata; in eis non tam cernitur verbalis illa æquivocatio, mentali restrictioni contradistincta, quam ipsa mentalis restrictio vera. E. g. Interrogatur *Sacerdos*, an hoc vel illud noverit; Respondebit *Se non novisse*, quamvis vere tum audierit à confitente, & noverit, cum in confessione exceperit: quia supponit quæstionem non pertinere ad modum quo novit. *BELLARM. Tom. 2, Opusc. p. 804. cap. 13. in Apologia*; Si quæras, an *Garnetus* fuit conscius conjurationis pulverariæ? *Resp.* non, putà, quia quicquid noverit ejus, fuit in confessione. Et *THUAN. lib. 135. Hist.* Ostendit *Garnetum* conatum elevare suam accessionem conjurationi isti æquivocatione. Distinguendo scilicet inter illud, quod in confessione audierat, & quod extra illam. Hic adeo insanit *BINETUS* Iesuita, ut dicat, præstare omnes reges perire, quam si vel semel confessionis secretum violaretur. O crudelem & perfidam taciturnitatem! Similiter, ut dixi, reum interrogatum de crimine occulto, jurare posse, se non fecisse, quia reus supponit, id tantum peti, quod ad Iudicem deferri potest, qualia non sunt occulta crimina. Certe nemo cordatus hæc audiens ac perpendens, non dicat, quicquid mendacii est in allatis, quod non oriatur potius à restricto, quam ab æquivoco. Audiamus *RIVETI* in præc. 9. judicium super hac distinctione; *quod pro hac mentali reservatione, quam explodere velle videntur, subjiciant ambiguitatem in prolatis verbis latentem, sed ex callida proponentium dispositione sic involutam, ut auditorem minus circumspectum in fraudem inducat.* At hi boni viri, aliud volunt esse mendacium, aliud *Amphibologiam*, illud prohibitum, hanc non prohibitam esse. Illud ad modum & finem pertinere, hanc ad verba. At hoc pacto candor & honestas brevi exulabunt, cum nihil tam clare proferri possit, cui per occultam *Amphibologiam*, non alius quispiam sensus affingi possit. At idem *AZORIUS* ibidem dicit, quod ambiguitas in verbis oriri possit ex modo, & aliis rei adjunctis, quibus rogamur. *BECA-*
nus ut tantæ molis invidiam declinet, ait, licet, cum res postulat, si-

lento

lento aut dissimulatione prudenter uti; sed si loqui vis sine fūco, sine fraude, sine mendacio id præstare oportet, hic *Sævis inter se non convenit ur̄sis*. Hic adhuc distinguunt TOLETUS, LESSIUS & alii inter veritatem occultam & publicam: ad hanc posteriorem dicunt reum teneri respondere rotunde, non verò semper ad priorem. Hæc est putida cavillatio & exceptio. Nam Iudex interrogat absolutè, *Num fecerit, sive privatim sive publice?* At reus absolutè negat, dicendo *non feci*. Argumentor itaque ex ipsius BECANI principiis, Quicumque abutitur sermone, decipit proximum, & violat humanam amicitiam, is mentitur: atqui veritatem à Iudice quæsitam negans, per verba, *Non feci*, talis est, ergo. Subdum & aliud noviter usurpatum, relatu vel indignissimum *scio* per modum fidei, sed non *scio* per modum scientiæ, quod ostendisse est refutasse.

Ratio Tertia. Veritati vel veracitati in præcepto nono inculcatæ in testando, subjiciuntur non tantum verba, signa, & facta, sed etiam cogitata & interni conceptus, signa namque rebus & conceptibus correspondere debent. In quo rectè sane sentit LESSIUS. *Virtus, inquit, veritatis ad duo nos obligat, nempe ut dicta nostra conformemur menti, ne committamus mendacium: & ut facta conformemus dictis, ne dicamus falsum.* Veritas cum pertineat ad justitiam, exigit æqualitatem, ut signa nimirum rebus respondeant, & verum convenientemque sensum, in eorum animis qui audiunt ingenerent. Sed potestne PETRUS *veracitatem* eò loci præceptam in afferendo & attestando cælare, sine mendacii perjuriique reatu? Cui Casuistæ orthodoxi sic satisfaciunt. 1. Licet eam cælare, quando neq; pietas, neque justitia, neq; charitas postulet ut manifestetur. In hoc nobis præeunte Domino. *Math. 26. 63. Marc. 14. 61. Luc. 23. 9. Ioh. 19. 9.* 2. Potest & quis partem *veritatis* enuntiare, parte alterâ occultatâ. Si quis attentis & perpensis probe circumstantiis jus habet illam occultandi, uti prius ostendi. At illa *Iesuitica occultatio*, per æquivocationes & reservationes, nihil prorsus aliud est, quam *Nova mentiendi ars*, ut notat MASONUS contra eam, evertit namque testimonii enuntiati naturam, quia pars illa sententiæ, quæ reservatur in mente, nihil cuiquam enuntiat, significat aut testatur: deinde ut sæ-

pe monui, provenit ex intentione fallendi. ut gignat opinionem *veritati* contrariam in alterius animo, quod est contra naturam testandi. Imo in verbis sic prolatis merum & nudum continetur mendacium. E. g. Quando reus negat se fecisse quod scit se fecisse, testimonium ejus falsum est, & mentitur. *Inst. VALENTIAN. Tom. 3. p. 1351. Mendacium veritati præcepta oppositum, in hoc consistit, ut si quis neget veritatem quam mente concepit. Quæro, annon reus illam ipsam veritatem quam novit, & de qua interrogatur intendit negare, non quidem ratione sui conceptus & subintellecti hypocritici sui sensus, attamen ratione Iudicis interrogantis? Nullus mendax non non inveniatur hanc rimam excipiendi, prætendatque se non negasse veritatem, quam mente conceperit: sed dixisse aliam quandam disparatam veritatem.* Horreo quod dicit *FILIUS IUCIUS* secutus *ZANCHEZ*, si quis æquivocet, dum fictè consentit, non est peccatū mortale, quia non est mendacium perniciosum.

Ratio quarta. Theologi Orthodoxi, puta *Rivetius, Prideaux, Spanhemius, Sanderfonus, Amesius, Walæus, Masonus, &c.* varia, insignia, & ineluctabilia colligunt absurda, hanc quæ Iesuiticam comitantur *παραγίαν*. Nam si enuntiatio aperte fallax, efficiatur vera per limitationem in animo additam. Primò sequitur, quod magna futura sit nominis *DEI* profanatio, eum scilicet ut cordis inspectorem & testem invocare, in testimonium veritatis eorum verborum, quæ cū eo quod jurans in corde reconditum servat, non concordant. Quid enim aliud est, quam Deum, qui nec illudit, nec illudi potest, quantum in ipso est, impostorem facere, & indignæ simulationis patronum? Secundò, hæc nova Ars, adversa est naturæ juramenti, cujus finis ac usus præcipuus est, ut sit *ἀνιλογίας πέρας*. *Heb. 6. 6.* hoc est, ut finem modumque statuatur litibus, ut de rebus incertis aliqua haberi possit certitudo. At hac positâ, non expediuntur urgentes lites, imo omnia jurata testimonia hoc temperata artificio, quæ iudicis pro Tribunali, dirigerent sententiam, essent suspecta. Tertiò, Annon, uti hæc tenus ostendi §. 1. jurans, sciens ac volens, fallit? Quartò, Si hæc defensio sit legitima, injurii erant Martyres tam in seipsos quam in veritatem: cum quilibet teneatur, præsertim

in vitæ summo discrimine, omni legitima uti defensione, qua semet-
 ipsum expediat, at itrophâ hac Iesuiticâ nihil est expeditius, quæ si
 sit legitima, cur non ea utebantur? Quintò, Quæ fides potest esse
 sincera in contractibus, & foederibus, si in illis latere possit vel de-
 beat, quæ pervertat omnia, reservatio hæc mentalis? Obligatio e-
 nim pacti seu promissionis mutux fundatur in triplici virtute, nem-
 pe veritatis, fidelitatis & justitiæ. Sextò, Si tolleretur omnium ser-
 monum, qui inter æquales habetur certitudo, si quando quis, non ju-
 ridice interrogetur, posset absque mendacio uti verbis alioqui con-
 tradicentibus veritati, affingendo illis suo arbitrari sensum alienû
 à proposito. Septimò, Si PETRUS possit licite æquivocare, ex eo
 quod proponat sibi dubitandum, num Iudex juridice interroget:
 sicut prius dixi, quivis reus posset cogitare, judicem sibi non fave-
 re, præoccupatum esse, affectibus transversum capi, & sic non juri-
 dice interrogare. Quo dato omnis processus judicialis eludi po-
 terit, & nemo nisi simplicior, fatebitur verum, qui artem istam de-
 cipiendi papisticam non probè calleat. Octavò, Pessime sic consuli
 etiam causæ Iesuiticæ, nam per ipsos stabit, ut nemo deinceps fidere
 debeat illorû dictis ac promissis, unde præ cæteris mortalium hoc
 mali lucrentur Iesuitæ, moderniç; Sectarii, ut quamvis affirmant,
 negent, voveant, jurent, detestentur, protestentur, Sacramento vel
 Anathemate quovis sese obstringant, nemo tamen prudens ac so-
 brius, sciens ac volens sit ipsis fidem adhibiturus. Nec est quod de-
 blaterent, hypothesein de æquivocationibus esse tantum privatam
 paucorum in Ecclesia Rom. sententiam. Regero ac dico probatos
 esse authores, & publicos Doctores apud ipsos, & quorum scripta,
 putà Citatorum sunt approbata. Nonò, Hinc verificatur quod olim
 dixit HILARIUS lib. 1. de Trinitate, ut tot existant fides quot vo-
 luntates, dum aut fides ita scribuntur, ut volumus, aut ut volumus
 intelliguntur. Ultimo, Quis Papicolarum, quæso, vel credat ipsi
 Papa, cum semper subesse possit merus æquivocationis, & restri-
 ctionis mentalis in decreto formato, vel formando? Imo sic nec
 ipse Papa, firmam ac certam aliquâ sententiam definitivam, (uti lo-
 quuntur) præsertim in causis facti, pronuntiare poterit, cum ipse
 R nescit.

nescire possit, an testes, rei, citati, actores, causidici. utantur æquivocatione vel mentali restrictione. Amplius quæro, quomodo potest Papa esse cognitor hujus mixtæ propositionis, cum solus DEUS sit *παρδιωγώσης*? Et cum in dirimendis fidei controversiis utatur mentis rationum discurrendo, qui scit, inquam, seriò loquantur nec ne, quorum consilio utitur?

Ratio quinta. Ut demonstretur, quàm non sit hic Tragelaphus priscæ simplicitatis partus, sed editionis multo recentioris, Audiamus Patrum aliquorum effata aurea in hanc infamem artem. GREGORIUS. M. decantatum illud. *Humanæ aures talia nostra verba judicant, qualia a foris sonant.* Tertull. Scorpiaci cap. 4. *Ita credendum, sicut & scribitur, ita intelligendum est sicut auditur.* Hieron. epist. 97. *Afferre retinere quod distat e labiis.* Augustin. lib. de mendacio cap. 6. *Cum ergo mentiundo vita aterna amittitur, nunquam pro cuiusquam vita temporalis mentiendum est.* Isidorus citatus ac defensus 22. q. 5. c. *Quæ interrogantis & respondentis considerat, verborum artem aspernatur & odit.* Quid si nonnullos de Pontificiis hoc ipsum clarissimè confitentes excipiamus? Audiamus primo Sorum, lib. 5. q. 5. a. 2. *Dicere, in-significem* non est æquivocatio sed mendacium. Hunc *κατὰ πείδα* sequitur Covarruvias resol. lib. 1. c. 2. n. 2. Maldonatus ad Luc. 24. n. 36. *Quisquis fingendo alium fallere conatur, etiamsi præterea aliquid significare velit, haud dubiè mentitur, alioquin nullum esset mendacium, quod non defendi posset.* Sed Azorius loco citato, appositissimè pronobis, nimirum vi veritatis victus. Si verba (inquit) quibus utimur, significatione sua & communi hominum usu, ambigua non sunt, nec habent nisi unicum tantummodo sensum, ea debemus usurpare eo sensu quem reddacio liberari, si quid arbitrari nostro, mente tacitè retineamus, possemus enim quicquid a nobis petitur, quàmvis id apud nos habeamus, diffiteri nos habere, intelligentes ut demus, quicquid fecerimus, quicquid viderimus, cogitauerimus, decreverimus de eo rogati, possemus absque mendacio dicere,

ere, non fecimus, non vidimus, non cogitavimus, non decrevimus; Eo nimirum sensu ut tibi dicamus, vel quod tibi dicere debeamus; &c. Recte probat *Molinaus* cap. 4. de Papæ potestate temporali, *Petrum*, ex eorum sententia, coram infesto Iudice posse Christum abnegare, sic loquendo, Ego non sum Christianus, nec Christum colo, aut juro, tacitè supplendo, ut tibi teneat dicere. Item, juro me nunquam participaturum sacræ Cœnæ, puta, currendo vel saltando, &c.

A P P E N D I X.

In qua ostenditur, omnia illa absurda, Iesuitis à J. BARNESIO Benedictino, jure merito impacta esse, contra THEOPHILI, RAYNAUDI Disp. de veritate, seu Spongiam responsoriam eadem abstergentem ac depellentem.

Cum præter *ἀτοπα*, Orthodoxis memorata, invincibiliter quæ hoc consequuntur monstrum, innumera alia sunt à *Barnesio* expensa. Quæ singula *Theoph. Raynaud* disp. suæ cap. 24. refellere conatur. Nostrâ intererit, *Coronidis* vice, ut quicquid in ejus *Anascœuasticis* roboris insit, ad vivum refecetur ac retegatur. Quoniam vero *Barnesius* doctrinam *Jesuiticam* his quinque incommodis prægravari contendit, putà primò, quod ex illa fluat mendacii inemendabilitas. 2. quod sit humani convictus violatio. 3. quod sit inductio Atheismi, veræ fidei convulsio, & turpitudinum causa. 4. quod juribus officiat Principum. 5. quod obsit Hæreticorum conversioni, excitetq; persecutiones in professores Catholicos. Itaque nobis dispiciendum, an à *Raynaudo* satisfiat rationibus *Barnesii* allatis in vindicias harum assertionum.

Barnesii rationem, ad demonstrandum primum incommodum, *Raynaudus* in hunc contrahit syllogismum. Mendacium est enuntiatio

qua voce dicitur, esse, quod judicatur non esse : vel voce dicitur non esse, quod judicatur esse : At qui ille, qui æquivocationem vel tacitam restrictionem adhibet, voce dicit esse, quod mente judicat non esse, ergo mentitur. *Raynaudus*, concessa maiore, negat minorem, quia enuntiatio æquivoca potest esse vera. E. g. *Petrus* non est domi, h. e. non comedit domi, si dormiat. Deinde, inquit, propositio vocalis nihil significat, quod non sit & judicetur interiùs, quale significatur & enuntiatur exteriùs. Quamvis modus & causa sub quibus objectum concipitur, non exprimatur exteriùs. *Resp.* 1. Ego quidē agnosco dari propositionem æquivocā, (qualis est ea allata) distinctam tamen à propositione, vulgo ab eis dicta impressā. (Qualis autem sit restrictio & limitatio Logica supra explicui) assero tamen quod, ordinariē & ut Iesuitæ explicant, æquivocatio verbalis politica & restrictio mentalis coïncidant. *Resp.* 2. Oratio mente restricta judicans *non esse vel esse*, quod oratio externa dicit contra : illa inquam jure est infimulanda falsitatis & mendacii : quia illius contradictoria est vera. E duabus autem propositionibus contradictoriis, si una est vera, altera est falsa. E. g. Qui dicit, nescio quid in ea re gestum est, subintelligendo *ut dicam*, novit plane quid in ea sit gestum, unde si profiteretur se id scire, verē loqueretur, ergo contradictoria enuntiatio, sive locutio restricta, per quam profiteretur oppositum non videtur posse esse vera. Quem ut evitet *Raynaudus* idem sic respondet, n. 4. Contradictionem declinari, cum affirmatio & negatio non sunt ejusdem, eodemque modo spectati. Et superaddit, non affirmat contradictoria, qui ait, *se nescire ad dicendum*, si postea subdet, se simpliciter scire. At inquam ego *primo*, ille inficiator hoc non subdit; nec secundum *Raynaudum* subdere potest propter evidens periculum consecuturum apertam confessionē, si dicat *se scire*. Deinde dato quod subdat *se scire simpliciter*, hoc generali involucro non satisfacit plene & plane, quæstioni propositæ; cum aliquid semper lateat neutiquam enodandum, nisi per simplicem, apertam & sinceram affirmationem vel negationem. Deniq; hic affirmatio & negatio sunt vere ejusdem, si quæro *An vidit, An sciat?* Respondeat huic sine furo, non vero subtriceat in quem finem vel

vel respectum, nam de hoc non quæritur. Recte Augustinus, nullo pacto, nullo boni finis obtentu potest mendacium licite dici. Idem de mendacio cap. 1. Quod enim sceleratissimum facinus, quod turpissimum flagitium, quod impiissimum sacrilegium non dicatur posse recte fieri & iuste, si semel concesserimus, in omnibus malis operibus ideo, non quid fiat sed quare fiat esse quærendum, ut quacunque propter bonas causas facta reperiuntur, nec ipsa mala esse iudicentur. At mendacia inquit non videntur tam exagitanda, cum non tam ex natura sua, quam ex prohibitione sint mala; dico hoc esse falsissimum præsumptum, cum sic tam intrinsecè malum, quam est Adulterium, blasphemia, odium Dei. Cum contineat in se istam triplicem deformitatem inevitabilem, prius memoratam, huc spectat illud Iob. 8. 44. Sed Instat Lipsius de fraude, Licet *ἡ ἀλώπηξ ἐν πηγῇ ἐστὶ ἐὰν ἀλώπηξ*. h. e. cum quibus vivitur, fraude utuntur, ergo & nobis licet. Regero cum Seneca, de vita beata cap. 1. non est vivendum pecorum ritu, pergentes non quâ eundum est sed quâ itur. Trutina divina docet non esse reddenda mala pro malo. vide Thomson. contra Lips. pag. 25. 26.

Quod Secundum attinet. Quando BARNESIUS arguit, perinde esse conversari cum Idiomatum exoticorum peregrinitate, & cum petoribus, ac cum æquivocatore ac mente restringente. Huic incommodo sic obviam eundum censeret RAYNAUDUS, ut distinguamus inter causam idoneam & justam, propter quam licitè æquivocamus & mente reservamus, & sic non violatur modus debitus convictos humani. Hæc si desit, non est utendū tali duplicitate, inquit NAVARRUS, cap. 12. Man. Sic enim violantur contractus, fœdera, & commercia reciproca. Sed dico primo, hic peti τὸ εἶναι ἀρχή. Quis iudicabit, utrum causa sit justa, idonea necne? Certe, secundum eos, ille qui interrogatur. At hæcenus probavi, §. 2. quod in iuramentis delatis iurandum omnino sit ad mentem exigentia. Deinde quod attinet causam, nihil certius est in vita communi, quàm ea causa, quæ PETRO videatur rationabilis & justa sit TITO contra. (tanto præpediti sumus Glaucomate) si non sit interrogantis de causæ æquitate & idoneitate iudicare, lis semper manebit interminabilis. Nemo secundum eos non finget causam rationabilem cur æquivocet cur restringat,

stringat, & sic quilibet, cuilibet erit Iudex incompetens vel competens pro libitu. At AZORIUS multo honesti⁹ ait, *nec licet nobis, etiamsi contra jus fasque interrogemur, aliquid mentis cogitatione suscipiendo, in aliud detorquere, nunquam enim fas est mentiri.*

Tertium BARNESII argumentum pro Atheismi invectione & spurcissimarum libidinum authorisatione. Ejus, *inquam* partem priorem sic format RAYNAUDUS ut respondeat facilius. Si Deus aliquando usus fuisset æquivocatione vel restrictione mentali, possemus jure dubitare, an in revelatione dogmatum fidei, talem aliquam latebram adhibuisset: at hoc pessundat totam fidem, ergo æquivocationum & restrictionum invectionio etiam ex causa hypotheticè idonea, evertit fidem Christianam, inducitque Atheismum. RAYNAUDUS parvi æstimans hoc argumentum. Sentit ex hoc, nullum fidei Christianæ creari periculum. Ejus verò ratio maxima est hæc, quod Ecclesia sit nobis fidei Magistra, & qua tanquam regulâ vivâ utimur ad internoscenda fidei dogmata, eaque qua talia sunt agnoscenda. Docetque ibid: ea quæ per ipsam proponuntur credenda, esse accipienda tanquam à Deo dicta, sine ulla æquivocatione aut mentali restrictione. *Uterius pergit.* Scriptura non est regula credendi, aut etiam traditio, sed est propositio Ecclesiæ, cujus vivo magisterio docemur, quæ sint veræ & legitimæ scripturæ, quis item earum verus ac legitimus sensus. Annon & hic etiam est aperta principii petitio? Supponendo non supponendum, putà quod Ecclesia sit regula & norma credibilium, quodque ea sit ratio formalis, propter quâ scripturis credamus: Hoc Orthodoxi constanter negant. Afferunt verò Scripturis credi propter Divinæ majestatis criteria ipsi insita. Creditq; Scripturas esse scripturas, seu verbum Dei, propter primam veritatē revelantem, quæ est, *Deus dixit.* Ecclesia autem, etiā verissima, cum sit *veritatis* columna non architectonica sed politica, (*ut recte notat MACCOVIUS in dist.*) Est nisi inter motiva fidei ut credamus. At Ecclesia Romana, Scripturas depravat, eis addit minuitque, affingit etiam sensus ambiguos minimeque ferendos, ut per ipsam stet, quod dicantur & sint ambiguae & obscuræ, tum quoad suum, *quod sit*, tum quoad suum *quomodo sit* in eis aliquod fidei dogma. Hoc enim

nim volunt. Et sic sternunt viam Atheismo ad Christianismi exterminiū. Imo *hoc excogitato commento*, omnia externa fidei motiva infideli proposita, omniaque à Deo revelata quæ accepit & audivit aliquis, aliter se habere possunt, idque propter paratam æquivocationē & mente suppressam subintellectionem. At nos non ita didicimus Christum. Quod *secundum* attinet, quam insidientur pudicitiae, quā minimē faveant castis auribus, sub æquivocationum velo, hi Pneumatici, in formulis interrogantium satis patefecit *Tyrdæus Episcopus Cabilonensis*, legat quis *Zanchem, de la torres, Diana*, & inveniet nullū *Martialem, Ovidium, Petronium, Apuleium*, nullum Ethnicum libidinum incensorem, posse conferri cum horum Magistrorum scriptis, in confessionibus secretorum excipiendis, vide *Rivet* contra *Balsacum*, usum meretricalem à *Mose* submotum restituerunt. Sed hæc missa sunt.

Ad quartum BARNESII incommodum respondet RAYNAUDUS negativē, nimirum quod hæc nova mentiendi ars non officiat juribus Principum. Negationis suæ nullam profert rationem, tantum hujus vult nos monitos — *Vel quod FUSIUS cap. 4. exposui, Lex potentior quam veracitatis, in quibusdam eventibus, ejus usurpatione interdicat.* At extra oleas vagatur, nos adhuc negamus ullum supponi posse casum, in quo lex aliqua potentior veracitate exerceatur. Pontificiorum tamen plurimi sunt qui ultro concedunt quod indebita usurpatio locutionis ambiguae & restrictæ multum deroget Principum juribus astruendis, aperiatque viam litibus ac bellis interminabilibus. Nemine unquā satis se tutum arbitratur, eo quod audit, & nemine non semper subverituro latebras, dictorum factorumque infirmationem. Instituat vir prudens & sapiens collationē inter ea quæ legimus in *Conc. Tolet. 4. Tom. 2. Conc. p. 2.* Et conferat inquam cum doctrina *MARIANÆ*, de regis institutis. Et *SUARESII*, l. suo 6. contra sectam Anglicanam ac facillime concludat quam non sint *moribus antiquis*. Verba celeberrimi Concilii cap. 57. hæc sunt. *Multarum quippe gentium (est sic fama) tanta extat perfidia animorum, ut fidem sacramento promissam, Regibus suis, observare contemnant, & ore simulent juramenti professionem, dum retineant in mente perfidia impietatem. Jurant enim*

enim Regibus suis, & fidem, quam pollicentur, pravaricantur. Nec merentur volumen illud iudicii Dei, per quod inducitur maledictio multi-
 comminatio super eos, qui jurant in nomine Dei mendaciter. Quæ erit
 spes talibus populis contra hostes laborantibus erit? Quæ fides ultra cum
 aliis gentibus in pace credenda? quod fœdus non violandum? quæ in hosti-
 bus jurata sponsio permanebit? quando nec ipsis propriis Regibus jurata
 fidem conservant? conferat hæc aliquis, cum gemina ista assertionem
 AZORII lib. 8. Moral. p. 1. cap. 13. Quarum prima est. Absolutum
 esse à debito fidelitatis & totius obsequii, quicumque lapsis manifesto, aliquo
 pacto, quacumque firmitate tenebatur obstricti. Secunda est, eos omnes qui erant
 hæretico aliquo ratione obstricti, iurijurandi seu fidelitatis seu alterius pa-
 ctionis & promissionis metu liberari. Nam sic arguant, Rex est Papa
 adversus, at Papa est Deus, at qui est Deo adversus est tollendus.
 Quam iniqui sint in reges & principes, vide Bellarm. lib. 5. de Pont.
 Rom. cap. 7. & lib. 1. de Clericis cap. 28. & Baronium ad Ann. 57. §.
 31. Quam autem æquivocent in Principum juribus asserendis, Aug.
 Becan. lib. 5. Man. Controv. cap. 15. §. 22. PAULI V. brevia, inquit,
 non hortantur ut negent Principi civilem obedientiam & fidelita-
 tem in rebus politicis: sed ne contra conscientiam suam & profes-
 sionem fidei Catholicæ conjungant se cum hæreticis. Consimiliter
 Bellarm. contra Barclayum. cap. 31. Non permitto (inquit) ut Re-
 gi non pareas, sed facio ut qui tibi Rex erat, non sit deinceps tibi
 Rex. De hac officina prodire HENRICI III. & HENRICI IV. par-
 ricia: I. CLEMENS occidit HENRICUM Gallorum Regem, qui
 Papæ iudicio non erat Rex. Quis, quæso in modernis controversiis
 politicis versatus non videat non agnoscat, quod, minimum, secun-
 dum hanc opinionem Iesuiticam, posterius destinatur prius, vel per
 panacæam supplementi mentalis, vel per Papæ usitatam dispensatio-
 nem, vel per ejusdem sententiam definitivam? quo pacto, tempora-
 ria, (puta in ordine ad spiritualia) Quot parricidia ac regicidia sunt
 perpetrata, vel sub confessionis Sacerdotalis sigillo concredita? Vi-
 de Achilles Marci Senatus Præsidis orationem contra Iesuitas apud Thuan.
 Hist. lib. 130. Licere, docent, cruentas manus impune Regibus afferre.
 Videt & Riveti Iesuitam vapulantem, cap. 12. Ille invictè probat Iesul-
 tarum

tarum discipulos esse parricidas, regicidas. Notæ sunt Historiæ publicatæ de Baronio, Castello, Clemente, Guinardo, Parrio, Squiero, Ravillaco, Garneto, Hallo, Greenwello, Ogilvio &c. Summa sit, illa Theologia Hildebrandina constabilita in Conc. Lateran. ann. 1300. cap. 3. & propagata per Canonistas papales, nunc est confirmata per lurida hæc & similia æquivocatorum πολυμώρφων Jesuitarum dictata, quæ chartis illeverunt. BELLARM. ait, CLERICI non tenentur lege coercitiva sed directiva. Symancha, Clerici rebellio non est crimen læsæ Majestatis, quia non est Regi subditus. Valentia, quod quis novit in confessione non est revelandum, etiamsi videatur referri ad commune bonum. Alii etiam cōmuniter, omne fidelitatis iuramentum Papæ autoritate abrogari posse. vide Watson. in quæthibeticis. Quod quidam egganant ac obstrepunt, componi posse cum doctrina Iesuitica, praxique sectaria, quæ à quibusdam Reformatorum puta Goodmanno, Knoxo, Buchananano, &c. de resistantia potestatibus supereminentibus raduntur; Dico quod non nisi per fidiculas malæ consequentiæ, hoc ex ipsis erui possit, nam non magis dissimile est lac atramento, quam ipsorum in hoc puncto sententia, Iesuiticæ.

Quintum fuit, quod supplementum mentale obsit hæreticorum conversioni, sic namque hæreticos averti, eorumque Principes efferrari in Catholicos, odiumque in eos auctius & intentius concipere. Sed rehero primò, estne ea justa causa avertionis, odii, & perpetuæ ab eis aversionis quorum fides (teste Episcopo Belleidenfi) brevi cum Punica convertetur. Deinde, cur non ab eis averti, qui nunc tam vafre, simulanter scenicè & mendaciter agunt, ut induant & assument personas Anabaptistarum, Enthusiatarum, Antinomorum, quærentium & tremantium, quo facilius omnia misceant, plebiq; Christianæ promptius illudant & imponant? quod præ aliis, accurate notarunt Baxterus, Caudreyus, Edwardus, Denique cum doceant fidem non esse hæreticis servandā, non possunt non averti Principes & alii, (quos vocant hæreticos) ab ipsorum placitis. RAYNAUDUS hic nisi futiliter rhetoricatur vel potius debacchatur protervè in BARNESIUM, quem quamvis fingat dantem omnes discolorum regularium grunnitus expressos, aitamen cap. 26. n. 16. tam sui

quam infamis suæ artis oblitus, manus dat, quum ait, *Satis sum professus, hanc sententiam merè esse sententiam, nec à me poni ut dogma fidei.* Cur ergo, inquam ego, persequitur adeo BARNESIUM, odio VARNIANO? Cur tam credit certandum pro hac nova arte mentiendo quam pro aris ac focis? Certè, si non tam turpes ac scelerati in consecuti fuissent effectus, quos tam odit, quam eis premitur mundus vere Christianus, ei refellendæ & insuper habendæ, non tantum operæ dedissemus. Atqui hæc hætenus. Utinam in Gloriam ejus qui *Veritas* est, veracitatis Largitor, Conservator, Adjutor, Altor & Merces est!

Vivit adhuc CHRISTVS, manet insuperabile Verum.

Δόξα τῷ Θεῷ τῆς εἰρήνης καὶ ἀληθείας.

FINIS.

Index Autorum in hoc Tractatu Allegatorum.

A	Barclayus.	Covarruvias.
Abbotus.	Barradius.	Conc. Tol. 4.
Achilles Harleus.	Barnesius.	Chrisostom.
Albericus Gentilis.	Becanus.	Cyrillus.
Amorata Anglicana.	Bellarminus.	Cottonus.
Antoninus Imper.	Biel.	D
Antistodorus.	Binetus.	De dien.
Ambrosius.	Bodinus.	Diodati.
Al. Aloufi.	Bonaventura.	Davenantius.
Aristoteles.	Buchananus.	E
Aristus.	Bucholcerus.	Eudemus.
Astheniasius.	Burgesdicus.	Euripides.
Augustinus.	C	F
Aurelius.	Casambonus.	Filiucius.
Azorius.	Campianus.	Forbesius.
B	Cicero.	G
Baronius.	Clem. Alex.	Garnetius.

Index Autorum.

76

<i>Hilarius.</i>	<i>Mortonus.</i>	<i>Sanderson.</i>
<i>Homerus.</i>	<i>Monochius.</i>	<i>Sotus.</i>
<i>Hospinianus.</i>	<i>Maccovius.</i>	<i>Sayrus.</i>
<i>Hottingerus.</i>	<i>Meisnerus.</i>	<i>Seneca.</i>
<i>Hieronymus.</i>	N	<i>Scaliger.</i>
I	<i>Navarrus.</i>	<i>Socrates.</i>
<i>Iunius.</i>	P	<i>Sibelius.</i>
<i>Juvenalis.</i>	<i>Plantus.</i>	<i>Sylvanus.</i>
K	<i>Plutarchus.</i>	<i>Suertius.</i>
<i>Keckermannus.</i>	<i>P. Martyr.</i>	<i>Symancha.</i>
L	<i>Prideaux.</i>	<i>Stegman.</i>
<i>Laurent. Justin.</i>	<i>Parsonius.</i>	T
<i>Lessius.</i>	<i>Pascenius.</i>	<i>Thomsonus.</i>
<i>Lucanus.</i>	<i>Paræus.</i>	<i>Thomas.</i>
<i>Lipsius.</i>	R	<i>Tertullian.</i>
M	<i>Rivetius.</i>	<i>Thuanus.</i>
<i>Malderus.</i>	<i>Raynaudus.</i>	<i>Toletus.</i>
<i>Maldonatus.</i>	S	W
<i>Marians.</i>	<i>Serapion.</i>	<i>Waleus.</i>
<i>Masonus.</i>	<i>Spalatensis.</i>	V
<i>Maresius.</i>	<i>Spanhemius.</i>	<i>Valentianus.</i>
<i>Molanus.</i>	<i>Suarez.</i>	<i>Virgilius.</i>
<i>Molmeus.</i>	<i>Salmasius.</i>	<i>Voetius.</i>
	<i>Sanchez.</i>	

Præli festinantis Errata cures sic emendanda.

Pag. 3. l. 15 lege æquivocationis. pag. 10. l. 19. lege efferat. pag. 13
l. 8. lege Enchir. pag. 22. l. 11. lege MOLANUS. pag. 26. l. 12. lege
cam. pag. 28. l. 29. lege exclventis. pag. 39. l. 28. delet. pag. 42 l.
1. lege at. pag. 47. l. 8. adde ut. l. 34. lege errat. pag. 60. l. 30.
lege indicia. pag. 72. pro destinat lege destruat.

